BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ SAYI: 206 20 MART 1979 FİYATI: 7,5 LİRA

DÖNEMECİN EŞİĞİNDE

CENTO'DAN SONRA • Seçim yasası üzerine soruşturma • BÜYÜK SERMAYENİN KONUT VURGUNUNA SON! • Bulgaristan'da halk okuma odaları örgütü

Elazığ:

Sosyalistler sindirilemez

Elazığ'da, bir süredir "yasal" bir kisveye büründürülerek sürdürülen ve demokratik güçleri hedef alan sindirme girişimleri, I. Şube ve Pol-Bir'li polisler eliyle sürdürülüyor.

25 Ocak'ta gözaltına alınarak 19 gün süreyle işkenceye tutulan TİP Elazığ İl Başkanı Necati Demirel'den sonra, İl Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Yıldırım da "komünizm propagandası" yaptığı gerekçesiyle gözaltına alınmıştı. Demirel ve Yıldırım'ın serbest bırakılmasını, bu kez yine İl Yönetim Kurulu üyesi Ali Okutan'ın, üzerinde sol yayınlar bulundurduğu gerekçesiyle I. Şube tarafından gözaltına alınması izledi. Kısa bir süre sonra TİP İl Başkanı Necati Demirel, geçen Kasım ayındaki bir olay gerekçe gösterilerek yeniden gözaltına alındı.

Geçtiğimiz Kasım ayında, Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ne üslenmiş bulunan faşist saldırganlar, ilerici öğrencileri okula sokmamak amacıyla silahlı bir saldırı düzenlemişlerdi. Jandarma assubayı İsmet Pamukçu, faşist saldırıya karşı seyirci kalırken, ilerici öğrencilerden bazılarını gözaltına almıştı. Olay dolayısıyla gözaltına alınanlar arasında Necati Demirel de bulunuyordu.

Veteriner Fakültesi'ne yönelen faşist saldırıyı ve saldırıya uğrayan ilerici öğrencilere karşı yapılan uygulamayı protesto eden öğrenciler, bu protestoların 1 günlük boykotla dile getirmişlerdi.

Necati Demirel, son olarak, Kasım ayındaki olaylar sırasında, "bir grup öğrencinin derse girmesine engel olduğu" gerekçesiyle gözaltına alındı. Veteriner Fakültesi'ndeki boykotun, ilerici öğrencilerin katılımıyla gerçekleştiği "ortaya çıkınca" serbest bırakıldı. Demirel'in serbest bırakılmasından birkaç saat sonra, bu kez yine aynı okulda okuyan 7 ilerici öğrenci gözaltına alındı. 3 gün gözaltında tutulan öğrencilere sorulan soru, "TİP İl Başkanı'nın kendilerine zorla dergi satıp satmadığı, kendilerini rahatsız edip etmediği" idi.

Bu uygulamalar, Elazığ'da faşist tırmanışın en yüksek boyutlara ulaştığı sırada TİP il örgütünün kurulması üzerine Parti'yi ve yöneticilerini hedef seçen faşist terörün, şimdi "yasal hüviyeti" olan kimileri tarafından sürdürülmeye çalışıldığını gösteriyor. Bütün bunlar, sosyalistleri sindirmeye yetmeyecektir.

●

Bu keyif neden?

Raif Çiçek "yeniden" tutuklandı

Başbuğ'un Elazığ bölgesindeki en sadık adamı Raif Çiçek'in "maceraları" Yürüyüş'ün önceki sayılarında ayrıntılarıyla yeraldı. "İlgiller"e Raif Çiçek'in suçlarının bir dökümü sunuldu. Bu, adı türlü çeşitli saldırı, cinayet, yaralama olaylarına karışmış şaki, geçtiğimiz günlerde bir kez daha tutuklandı!..

Raif Çiçek niye tutuklanır, aslında bunun zülmüş değil!... Çünkü bu faşist daha önceden de bir çok kez tutuklandı, salıverildi ve bu uygulamalar kendi isteğine göre yapıldı. Raif Çiçek'in hem Elazığ Veteriner Fakültesi'nde, hem de Ankara İTİA'da 4923 No ile "öğrenci" olarak kaydının bulunduğu yazılmıştı Yürüyüş'te. Sonradan öğrenildiğine göre, bu duruma gönlü razı olmayanlar(!) Ankara AİTİA'ya yazı yazarak, Raif Çiçek'in kayıtlı olup olmadığını sordular. Kimileri bunu yaparken, Raif Çiçek, 22 Şubat 1979 günü AİTİA Mali Bilimler Yüksek Okulu'nda, "Şirketler Muhasebesi" sınav saatinde saldırılar düzenliyordu... Emniyet tarafından da arandığı günlerde, Mali Bilimler Yüksek Okulu yöneticileri, Raif Çiçek'ten olay hakkında ifade vermesini "rica ediyorlardı".

Raif Çiçek gibi elebaşılara bu denli nezaketli davranılar kendilerine gelmelidir.

MHP ve yan kuruluşlarından hesap sorulmalıdır

Faşist odaklar, sıkıyönetimden önceki saldırgan politikalarını, sıkıyönetim altında da daha değişik biçimde sürdürüyorlar.

Faşist terör olaylarını asıl olarak sıkıyönetim bölgeleri dışına kaydıran ve bu bölgelerde de sıkıyönetimin "zorunluluğunu" kabul ettirmeye çalışan faşist güçler, sıkıyönetim kapsamı içinde kalan illerin bazılarını da ihmal etmediler. Bu illerin başında, Işçi sınıfı hareketinin kalbi İstanbul ve Türkeş'in seçim bölgesi Adana geliyor. Her iki il de, faşist terörün durmaksızın artırıldığı iller oldu. Özellikle de Adana'da saldırı, yaralama, ölüm, bombalama olaylarının olmadığı gün hemen hemen olmadı. Adana'ya bunca önem verilmesinin nedeni faşist hareketin bu ili, bölgedeki diğer illere bir sıçrama tahtası yapmaya çalışmasıydı.

Faşist terör sıkıyönetim süresince de bazı illerde, K.Maraş benzeri toplu katliamlar düzenlemeye kalkıştı. Trabzon, Amasya ve son günlerde öne çıkan Adıyaman'da bu amaca yönelik tertiplere girişildi. Adıyaman'da geçtiğimiz hafta içinde, ardında çeşitli kuşkular bırakarak meydana gelen MHP ilçe başkanının ölümü, faşistlerin çok bilinen metodlarıyla tam bir uygunluk gösteriyordu..

MHP ve yan kuruluşlarının üyeleri sıkıyönetim süresince birçok terör olayının içinde yer aldılar. "Meçhul" failler bir yana, yalnızca ele geçirilenler bile, MHP'nin bu olaylar içindeki rolünü açıkça ortaya koyuyordu. Bu örgütlerin üyesi faşistler yine bombalar atıyorlar; cinayetler işliyorlar: MHP yöneticilerinden silah alıyorlar; MHP binalarında barınıyorlar... Yakalananlar da, "tek başına karar verip cinayet işleyen bir avuç manyak" görüntüsüyle kamuoyuna yansıtıldı. Bu katillerin ardındaki gücün ne olduğunun ortaya çıkarılması için ise, ciddi hiçbir çaba gösterilmedi. Hükümet tam bir kayıtsızlık, çaresizlik içindeydi.

MHP'nin sıkıyönetimi karanlık amaçları için basamak olarak kullanmaya hazırlandığı, sıkıyönetim ilanından önce defalarca vurgulanmıştı. Ne var ki, öteden beri istediği sıkıyönetimin ilan edilmesi MHP için yeterli olmadı. MHP, gizli faşist iktidar odağı içindeki etkinliğini, daha büyük bir kumar için kullanmaya çalışıyordu. Bu odak içindeki MHP etkinliğinin arttığı bu iktidar odağının yasal iktidarı devirebilecek bir güce dönüştürülmesi için faşist güçlerin neler yaptıkları bilinlyordu. MHP'nin saldırganlığı, bu dönüşümü daha da hızlandırmak içindi.

Ne var ki, oyunun bunca açık oynanmasına karşın, Ecevit hükümeti hâlâ pasif bir tutumla, bildiğini okumayı sürdürmekte; tehlikenin boyutlarını kavramaktan çok uzak bir politika izlemektedir. MHP ve yan kuruluşlarını açığa çıkarmak, onları teşhir etmek için hiçbir çabası görülmemektedir. Kaldı ki, bunlar atılacak ilk adımlardır ve demokrasi güçleri bu adımların atılmasıyla da yetinmeyecekler dir. Vazgeçilmez görev yıllardır ısrarla belirtilmektedir. Bu, MHP ve yan kuruluşlarını kapatmak, gizli faşist örgütleri dağıtmaktır.

Demokratik güçlerin bu talebi, ne denli gözden kaçırılmaya çalışılırsa çalışılsın, güncelliğinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Tersine, bugünkü sıkıyönetim koşullarında daha fazla dayatmıştır. Hükümetin başı demokrasi güçlerinin bu talebine kulak verecek yerde, faşist güçleri "bir avuç katil" gibi göstermenin anlamsız ısrarından vazgeçmelidir. Hükümet, bunun ne denli sorumsuz bir tutum olduğunu ve bu tutumunun nereye varabileceğini artık iyi düşünmek zorundadır. İki buçuk aylık sıkıyönetim dönemi içinde gelişen olayların, MHP'nin, faşist örgütlerin kapatılması için yeterli olduğunu ve bu görevin yaşamsal önemini Ecevit ve hükümeti bugün bir kez daha değerlendirmek zorundadır.

İşte terörizmin kaynağı

Sıkıyönetim uygulamasını ilerici, demokratik güçlerin üzerine çevirmeye yönelik bütün uygulamalara rağmen, geçtiğimiz iki aylık dönem MHP'nin ve yan kuruluşlarının faşist terör içindeki sorumluluğunu tekrar tekrar kanıtlayan yeni örnekleri ortaya koydu. Sadece bugüne kadar ortaya çıkan kanıtlar bile, faşist terörün bireysel girişimlerden kaynaklandığı varsayımının terkedilmesinin artık kaçınılmaz olduğunu sergilemiştir. Aşağıdaki örnekler bu kanıtların sadece çok küçük bir bölümüdür.

27 Ocak: 20 Kasım 1978 günü Ankara Demetevler İkinci cadde üzerinde bir belediye otobüsünün durdurularak taşlanması sırasında güvenlik kuvvetlerine de saldıran MHP Ankara İl Başkanveklili Selahattin Turna hakkında 6 yıla kadar hapis cezası istendi. Açılan davanın sanıkları arasında ÜGD üyeleri de bulunuyor.

2 Şubat: Tarsus'da işlenen bazı siyasi cinayetlerin faili olduğu belirtilen MHP Tarsus İlçe Başkanı Oğuz Özcan İskenderun'da yakalandı.

6 Şubat: 22 faşist tarafından 20 Nisan 1978 günü MHP'ye alt olduğu belirtilen otomobille gerçekleştirilen kuyumcu soygununa ilgili dava, İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından Sıkıyönetim Mahkemesine devredildi. Soyguncular MHP İstanbul Gençlik Kolları Başkanı'yla da işbirliği yaptıklarını açıkladılar.

9 Şubat: İzmir'in Kiraz ilçesinde 5 kişiye tabancayla ateş açan ve bir kişiyi yaralayan ÜGD ve MHP üyeleri yakalandı.

12 Şubat: MHP Bakırköy İlçe Merkezi'nde yapılan aramada 3 tabanca ve bir namlu bulundu, 9 kişi gözaltına alındı. Arama sırasında bazı MHP'liler arka pencereden kaçmaya çalıştılar.

16 Şubat: ÜGD'nin çıkardığı "Bengi" adlı derginin Bandırma bürosunda yapılan aramada bir tabanca, 6 mermi, bir av tüfeği, 18 fişek, 3 kama, 7 tornovida, beşbuçuk metre dinamit fitili ve sahte iki oto plakası ile ÜOD, ÜİD ve MHP'ye ait evraklar, afişler ve dosyalar bulundu.

19 Şubat: İzmir'de çeşitli tarihlerde meydana gelen olaylara karıştıkları saptanan 7 faşist yakalandı. Bir kişiyi de öldüren sanıkların MHP İl Gençlik Kolu yöneticileri oldukları açıklandı.

2 Mart: Ankara'da 24 Mayıs 1978 günü Demet Sineması önünde çıkan çatışmada iki kişiyi yaralayan faşist Abdullah Bıçakçı 28 Şubat günü Yenimahalle MHP İlçe Merkezi'nden çıkarken yakalandı ve tutuklandı.

YÜRÜYÜŞ

Sahibi: Yürüyüş Yayıncılık Ltd. Şti. adına NİHAT SARGIN ● Genel Yayın Yönetmeni : Zeki KILIÇ ● Yazı İşleri Müdürü: Neşet KOCABIYIKOĞLU ● Teknik Sekreter: Bülent ARTAMLI ● Yönetim: Konur Sok. 15/8 Kızılay - ANKARA Tel: 17 45 81 ● İstanbul Bürosu: Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş - İSTANBUL Tel : 26 35 67 ● Avrupa Temsilciliği: COODIFF 13/2 Square Wiser - 1040 Bruxelles - BELÇİKA Tel: 230 34 72 ● İlan Koşulları: Arka kapak renkli 22.500 TL., Arka Kapak siyah beyaz 18.000.TL., İç sayfalar sütun santimi 80 TL. Yayın ilanları % 50 indirimlidir. ● Baskı: Daily News Web Ofset Tesisleri ● Kapak: Uğur OKMAN

● Abone koşulları: Yıllık 300. TL., Altı aylık 150. TL. ● AVRUPA: Altı aylık 375 TL. (30 DM), Yıllık 750 TL. (60 DM) ● AMERİKA: Altı aylık 500 TL., Yıllık 1000.TL. ● AVUSTRALYA - JAPONYA: Altı aylık 600. TL., Yıllık 1200 TL.

● Ödeme Adresi: TÜRKİYE: YÜRÜYÜŞ DERGİSİ POSTA ÇEKİ 100234 ● AVRUPA: COODIFF POSTA ÇEKİ: 000-1164657-75 BRUXELLES-BELÇİKA

EMEKÇİ KİTLELER SEÇENEKSİZ DEĞİLDİR

ZEKİ KILIÇ

Büyük dış ticaret açığı, çok yaygın işsizlik ile luzlı enflasyonun oluşturduğu ekonomik bunalım had safhaya çıkarken, CHP hükümeti, artık beklentilerle işçi ve emekçileri, dar gelirlileri avutamamaktadır. Ekonomik bunalımın karşısında kitlelerin, CHP'ye yönelik küskünlük, ilgisizlik şeklinde somutlaşan tavırları, giderek değişmeye ve ona karşı mücadeleye dönüşmektedir. Bu durum, MC partilerini, özellikle AP'yi kampanya açarak, tepkili hale gelen kitleleri etrafına toplamaya yöneltmektedir.

AP son günlerde yürüttüğü "erken seçim"e çağrı mitingleriyle iki amacı birden gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bunlardan biri, 12 Mart'ın faşist uygulamaları ve sonuçta bunalımların faturasını kitlelere ödettiren ekonomi politikası ile onun bir başka biçimde devamı olan MC hükümetleri dönemlerinin, yıldırıcı, baskıcı politikasının ve sonuçlarının unutturulmasıdır. Bu uygulamalar nedeniyle MC partilerinden ve özellikle AP'den kopan emekçilerin yeniden toparlanması hedef alınmaktadır.

Diğeri ise, MSP'nin ve MHP'nin oy potansiyelini AP'de toplanmaya çabalanmasıdır. Bu noktada MHP, hem örgördüğü hükümeti ne şekilde olursa olsun hemen düşürme hedefine ulaşılması konusunda AP'nin farklı bir tutum içerisine girmesi; hem de son seri mitingler kampanyasının kendisine de yönelik bir yanının olduğunu görmesi yüzünden AP'yi hükümeti ayakta tutmakla suçlamaya başlamıştır.

Burjuvazi, hiçbir zaman bile bile kendisinin has partisini yıpratmamıştır. Ama sosyal demokrasinin yıpratılmasından çekinmez. Hele, sosyal demokrasinin şahsında, genel olarak sol imajın etkinliğinin ve saygınlığının yıpratılması da sağlanabiliyorsa, o zaman öznel olarak da bu, burjuvazinin gündemine girebilir. AP'nin bütün hesabını, CHP'nin başarısızlığı temeline oturtmasının mantığını, burada aramak gerekmektedir. Yine, CHP'nin emperyalizm ve büyük burjuvazi ile uzlaşma politikası sonuçta ona destek olan kitlelerin kendisinden kopmasına neden olmakta, bu da, AP'ye ve MC partilerine arzuladıkları zemini hazırlamaktadır.

CHP, 1977'de MC iktidarları döneminin faşizmi tırmandıran, kitleleri terör ile susturup baskı altında tutan uygulamaların karşısında, MC iktidarlarını nasıl bir propaganda aracı olarak görmüşse; AP de bugünkü ekonomik bunalımı CHP hükümetine karşı bir propaganda olarak değerlendirmeye çabalamaktadır. Başka bir deyişle AP, CHP'nin iktidarda kalmasını kendisi için bir oy toplama vasıtası olarak görmektedir.

Ancak AP'nin, CHP hükümetini bu şekilde değerlendirmesi, onun, CHP'yi iktidara hapsetmeye çalıştığı anlamına gelmemelidir. CHP'nin iktidardan uzaklaştırılması, her an onun gündeminin ilk maddesi olarak yerini korumaya devam edecektir.

MC partilerinin, özellikle AP'nin ekonomik bunalıma ilişkin bu hesaplarının karşısında CHP tam bir şaşkınlık içerisinde görünmektedir. CHP hükümetinin önünde, uygulayabileceği bir ekonomik politika seçeneği vardır. Ama CHP'nin, ülkemizin emperyalizmle olan bağımlılık ilişkilerini gevşetecek, bunalımın etkilerini azaltabilecek bir seçimi yapmak yerine, emperyalizm ve büyük burjuvazi ile uzlaşma yollarını aramayı, böylece işi dalgalanmaya bırakmayı tercih ettiği anlaşılmaktadır.

Başbakanın DİSK, Türk-İş ve işveren temsilcileriyle yaptığı son toplantılar, bir yanıyla AP'nin son çıkışlarına cevap vermek anlamına gelmekle birlikte, asıl olarak büyük burjuvazi ile uzlaşma çabalarından biri olarak ele alınmalıdır. Halil Tunç'un Ecevit ile görüşmesinden hemen sonra "işçi-işveren-hükümet" üçlüsünün gerçekleştiğini görmekle duyduğu memnuniyeti dile getirmesi, herhelde rastlantı değildir. Burjuvazi ile işçi sınıfının uzlaşması gerekliliğini ifade eden bu simge, aslında bugünkü bunalımın temel nedenidir. Diğer yanda, DİSK'in bu biraraya gelişteki tutumu, bu uzlaşma gayretine karşı olumlu olmuştur.

Fakat, karşı öneriler getirirken, özellikle işçi ve emekçi sınıflar adına öneriler ileri sürerken, dikkat edilmesi gereken çok önemli bir nokta vardır: Önerilerin yapılabilirliği gerçekçi ve öncelikleri iyi saptanmış, anlaşılabilir ve somut bir biçimde hazırlanması, işin slogan düzeyinde tutulmaması gerekmektedir. DİSK'in yaklaşımı doğru olmakla birlikte, sözkonusu ilkelerin esas alınarak önerilerin hazırlanıp sunulduğunu söylemek mümkün değildir. Tabandaki militan yapı karşısında vaziyeti kurtarmak, daha çok ön plana alınmış görünmektedir.

Emperyalizmin ve büyük burjuvazinin CHP hükümetine dayattığı "çözüm" önerilerinden başka, bunalımdan çıkışı sağlayabilecek öneriler vardır. Ve bunalımdan çıkışı sağlayacak bu önerileri hayata geçirecek güçler de vardır. Bütün sorun, hükümetin, ülkemizin emperyalizmle bağımlılık ilişkilerini daha çok artırıp perçinleyecek, bunalımın tüm yükünü işçi ve emekçi sınıflarla dargelirlilere yükletecek önerilerde mi; yoksa emperyalizm ile olan bağımlılığımızı giderek gevşetip azaltacak ve yükün kitlelerin omuzlarına daha az yükletilmesi anlamına gelen öneride mi karar kılacağı siyasal tercihine bağlı bulunmaktadır.

Dergimizin bu sayısında Galip Tekin arkadaşımızın da belirttiği gibi, emperyalist güçler ve büyük burjuvazi öngördüğü ekonomik politikanın iki temel özelliği yüzünden CHP hükümetini "temel bir ekonomik ve siyasal tercih yapmaya zorlamakta ve 'bu tercihi bizim istediğimiz yönde yapmazsan, yardım falan bekleme' demektedirler." Bu dayatılan seçenek karşısında, ona karşıt ve uygulanabilirlik koşulları her zamankinden daha fazla olan çözüm yolu vardır.

İçeride kamu denetimini artıracak bir ekonomik politika ile tekelci, büyük burjuvazinin gücünü sınırlamak, böylece bunalımın yükünü işçi ve emekçi kitlelere fatura etmek yerine, sözkonusu faturayı bunalımın gerçek sorumlularına ödettirmeyi sağlayacaktır.

Diğer tarafta, başta sosyalist sistemin ülkeleri olmak üzere Üçüncü Dünya ülkeleri olarak nitelendirilen ülkelerle ilişkileri artırmak, onlarla yapılmış olan ticaret anlaşmalarının kapsamını geliştirmek ve yeni anlaşmalar yapmak gerekir. "Emperyalizmden yardım alınamayınca, o halde diğerlerinden alınmalıdır" anlayışı esasında, sosyalist ülkelerle bu anlamda kurulan ilişkilerin özünü saklamak anlamına gelir.

Bugünkü ekonomik bunalımı atlatabilmek için ivedi çözüm isteyen sorunlardan biri, ihracatımızı artırmaktan başka, ihracata uzun vadeli pazar sağlamaktır. Bir diğeri de, döviz darboğazını atlatmak, dolayısıyla gerekli ithalatı yapmaya yeterli dövizi bulmaktır.

Sosyalist ülkelerle yapılan ticaret sözleşmeleriyle, ihraç edilebilecek ürünler açısından uzun vadeli ve planlı, şu ya da bu koşulun neden olabileceği dalgalanmalar yüzünden değişmeyen bir ihracat rejimine kavuşulabilmektedir. Yine sosyalist ülkelerden yapılan ithalat, döviz kaynaklarına başvurulmadan yapılabildiği için, hem gerekli olan ithalat sağlanabilmekte; hem de döviz bulma zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır. Bu durum, aynı zamanda, para değerindeki değişikliklerin ve bu nedenle meydana gelen olumsuzlukların da etkilerini azaltmaktadır.

CHP'nin ve hükümetinin önünde duran bu seçenek, yalnızca doğru ve geçerli olduğu için değil; bununla birlikte, özellikle CHP'nin geleceği açısından yaşamsal bir öneme sahip olduğu için de seçilmek durumundadır. Önemli olan bu kararı verebilmektir. Bu kararın hayata geçirilmesini sağlayabilecek güçlerin varlığından hiçbir kuşku duyulmamalıdır.

Hükümetin izlediği denge politikası, ekonomik bunalıma çözüm getirmeyeceği gibi, bunalımı daha da derinleştirerek hükümetin kendisini de uçurumun kenarına getirecektir. Hükümet, emperyalizmin ve büyük burjuvazinin dayattığı politika karşısında kesin tercihi yapmak zorundadır...

DENGE POLİTİKASINDA ÇIKMAZ SOKAK

YÜRÜYÜŞ'ün elinizdeki sayısı hazırlandığı sırada, hükümet tarafından hazırlanan ekonomik önlemler paketi henüz resmen açıklanmamıştı. Ne var ki önlemler paketinin, hükümetin önündeki çeşitli seçeneklerin ortalamasını almaya yönelik olduğu belli olmuştu.

Maliye Bakanı Müezzinoğlu'nun Paris dönüşünden sonra ekonomik önlemler paketi DPT uzmanlarına gönderilirken, yeni paketin dayanacağı anlayış şöyle özetleniyordu: Ekonomik istikrar programı, Türkiye'ye hiç dış yardım gelmeyecekmiş gibi, yani ülkenin kendi kaynaklarına dayalı biçimde hazırlanacaktır. Bu, IMF'nin taze para musluklarını açmak için öne sürdüğü tüm koşulları uygulamadan ve IMF'nin tutumunu sonradan değiştirmek üzere bir "önlemler paketi'nin hazırlanması anlamına geliyordu.

Ne var ki bir yandan DPT organlarında paketle ilgili çalışmalar sürdürülürken, diğer yandan IMF'nin desteğini koparmak üzere el altından yoğun çabaların da sürdürüldüğü görülüyordu. IMF Geçici Komitesi'nin önceki hafta yapılan toplantısından sonra biraraya gelen Amerikan, İngiliz, F.Alman ve Fransız Maliye Bakanları ile Japon Merkez Bankası Başkanı, IMF ile Türkiye arasındaki anlaşmazlığa çözüm bulmak üzere kendi kendilerini görevlendiriyorlardı.

Ecevit hükümetinin IMF'nin bu önerilerine kapıları kapatmama çabası, aynı IMF toplantısına katılmak üzere Washington'da bulunan Maliye Bakanlığı Müsteşarı Vural Güçsavaş ile Merkez Bankası Başkanı İsmail Hakkı Aydınoğlu'nun temasları hakkında elde edilen bilgilerden de anlaşılıyordu. Güçsavaş ve Aydınoğlu Washington'da IMF yetkililerine, Türkiye'nin ivedi bir devalüasyon koşulunu kabul etmemekle birlikte IMF ile ilişkileri koparmaya da niyetli olmadığı konusunda güvence vermeye çalışmışlardı.

Hükümetin, ekonomik bunalıma karşı programını, karşıt seçenekler arasında bir denge sağlayarak uygulamaya çalışması, ülke içinde de hafta boyunca işadamları ve sendika temsilcileriyle sürdürülen görüşmelerde kendisini gösteriyordu. Salı günü büyük, tekelci sermayenin temsilcileriyle yapılan ilk görüşme, hükümetin DPT tarafından hazırlanan önerilerin büyük çoğunluğunu işadamlarının istemleri doğrultusunda budamasıyla sonuçlanmıştı. Bundan sonra sıra, önlemler paketinin bu biçimiyle sendika temsilcilerinin onayından geçirilmesine geliyordu. Hükümetle işveren ve sendika temsilcileri arasında sürdürülen görüşmeler, Perşembe günü ortak bir toplantıda bir "deklarasyon" çıkarılmasıyla sonuçlandı.

Hükümetin çabası, uygulamaya geçeceği ekonomik önlemlerin, hem büyük sermayenin hem de işçi sınıfının desteğine sahip olduğu inancını yaratmak, böylece önlemlerin uygulanmasının ilk aşamasında gelebilecek tepkileri mümkün olduğunca zayıflatmaktı. Başbakan'ın, dizi görüşmeleri sözlü açıklamalarla değil de yazılı bir deklarasyonla sonuçlandırmaktaki ısrarı, bu asıl amacından kaynaklanıyordu. Taslağının Başbakan tarafından önceden kaleme alındığı belli olan ortak açıklamada, hükümetle ortak toplantıya katılan kuruluşların, "ekonomiyi güçlendirme programının amaçları, kuralları ve temel ilkeleri konusunda kendilerine hükümetçe verilen bilgileri Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda ana çizgisiyle doğru ve uygun buldukları" özellikle belirtiliyordu. Ortak açıklama, toplantıya katılan işçi ve işveren kuruluşlarının işçi-işveren ilişkilerini "düzenlemek" üzere de biraraya gelme kararını verdiklerini de vurguluyordu.

Hükümetin, ekonomik önlemlerin uygulanmasında karşıt seçenekler ve karşıt güçler arasında bir denge oluşturma çabası, belki bir ölçüde politikasına karşı çıkabilecek tepkileri yumuşatabilecektir. Ne var ki böylesi bir denge politikasının sonuca ulaşması, ülkeyi ekonomik bunalımdan çıkarabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla yoğunlaşan ekonomik bunalımla birlikte hükümetin kendisini de uçurumların kenarına getirmesi kaçınılmazdır. Hükümet, ekonomik bunalımın karşısında da, emperyalizmin ve büyük burjuvazinin dayattığı çözüm yolu ile, işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin önerdiği çözüm yolu arasındaki tercihini artık açıklıkla yapmak zorundadır.

"TÜMÖD FAŞİST SALDIRILARDAN YILMAYACAKTIR"

Tüm Öğretim Üyeleri Derneği-TÜMÖD'ün 4. Olağan Genel Kurulu 11 Mart günü yapıldı. Genel Kurul sonrasında Divan Başkanı Prof. Fehmi Yavuz tarafından basına yapılan açıklamada, yüksek öğrenim yasa taslağına ilişkin TÜMÖD görüşlerine yer verildikten sonra, sıkıyönetim ve faşist saldırılar hakkında da şunlar deniliyordu:

'Siyasal iktidarın dengeci, uzlaşmacı ve kararsız tavrından cüretlenen faşizm, tek tek saldırılarını artırmış, en son K.Maraş toplu kıyımı ile sıkıyönetimin ilanını sağlamıştır. Ne var ki, sıkıyönetime karşın faşist terör, tırmanmasını sürdürmekte, nereden geldiği apaçık ortada olan faşist cinayet ve saldırılara, hâlâ 'nereden gelirse gelsin' mantığı ile yaklaşılmaktadır. Siyasal iktidar bu kararsız bekleyişi terketmek, demokratik güçlerin sindirilmesine seyirci kalmamak durumundadır. TÜMÖD kitlesinin kararlılığını dile getiren genel kurulumuz faşist saldırılar karşısında korkmayacağımızı, yılmayacağımızı, demokratik mücadele çizgimizden gerilemeyeceğimizi kamuoyuna duyurmayı bir görev bilir."

TÜMÖD Genel Kurulu ayrıca, Londra'da tedavi edilen Doç. Dr. Server Tanilli'ye de aşağıdaki mesajı gönderdi:

"Faşist kurşunlar aramızda olmanızı engelledi. Ama her zaman ve her yerde birlikte olduğumuzu biliyoruz. Bir an önce sağlığınıza kavuşarak Türkiye'nin akademik ve demokratik gelişim mücadelesinde yer almanız dileğiyle sevgilerimizi sunarız."

Hesaplar ve figüranlar

Son günlerde faşist iktidar odağına hizmet edeceği düşünülen bir tablonun zihinlere yerleştirilmesi için çaba harcandığı göze çarpıyor: Bir yanda yurtlarından atılan ve camiye sığınmak zorunda kalan "masum" ülkücü gençler, diğer yanda ise birbiri ardına terör eylemleri düzenleyen "sol" eylemciler. Sözde "sol" grupların eylemlerine ilişkin olarak manşetlerde sürdürülen yayınların ardından "masum ülkücü gençler" edebiyatının yapılması bu amaca hizmet ediyor.

Sol adına hareket ettikleri öne sürülen terörist unsurların son sıralarda "yoğunlaşan" eylemleri, AP'nin sıkıyönetime ilişkin hesaplarının bütünüyle ve tıpa tıp gerçekleşmediği koşullarda sürmektedir. Yaratılmaya çalışılan böylesine bir tablo ile, kitlelerin gözünde iplikleri birer birer pazara çıkmaya başlamış olan MHP'ye bağlı faşist terör sürülerinin eylemleri de gözlerden ırak tutulmaya çalışılmaktadır. Amaçlanan yalnızca bu kadarla da kalmamaktadır. Çizilmeye çalışılan tablo ile, MHP'ye bağlı terör gruplarının eylemleri, karşı eylemlere verilen haklı birer cevap gibi gösterilmekte, bu eylemlerin giderek meşrulaştırılmasına çalışılmaktadır.

Bu görünümün yaratılması için gizli faşist iktidar odağının elinde yardımcı unsurlar, figüranlar olduğu açıktır. Kışkırtıcı ajanlara yaptırılanlar ve yaptırılabilecekler, emekçi kitleler için bir sır değildir. Adının başına bir "marksist-leninist" sözcüğünün eklenmesi de ihmal edilmemiş olan "Silahlı Propaganda Birliği" ile ilgili olarak resmi çevrelerce dile getirilenler hatırlardan çıkmamıştır.

Ne var ki bu unsurların yardımcı unsurlar olduğu ve nesnel konumları itibariyle bu planların figüranı olmaktan öteye geçemeyen sözde "marksist-leninist"lerin bu değirmene su taşıdıkları da açıktır. Kitlelerden kopuk olmanın ötesinde, kitlelere tepeden bakan bireysel terörist grupların demokrasi mücadelesini baltalayıcı niteliği, ne Türkiye devrimci pratiği için, ne de dünya devrimci pratiği için meçhul değildir. Tersine belirli toplumsal koşullardan kaynaklanan bu tür küçük burjuva görüşlerin mahkum edilmesi her zaman devrimci mücadelenin gündeminde olmuştur, bugün de olmaktadır.

Demokratik güçler bir "12 Mart deneyi" yaşamışlardır ve bir daha da yaşamak niyetinde değillerdir. Görünen odur ki, 12 Mart faşizminden gerekli dersleri çıkaramayan grupların Akhisar'da sergiledikleri "eylemler" Demirel'i "kahraman" yapma hesaplarının bir parçası olabilecek kadar sorumsuzdur ve demokrasi mücadelesinden kopuktur. Yapanların niyetleri ne olursa olsun, "bombalı afiş" maskaralıklarından, diğer bireysel terör eylemlerine kadar tümünün demokratik güçleri hedefleyen odaklar tarafından değerlendirmekte olduğu bir kez daha bütün netliği ile görülmektedir.

Faşist güçlerin tüm olanaklarıyla cirit attığı bu alanda olup bitenlerin, faydacı çözümler peşinde koşan CHP ağırlıklı hükümet tarafından da "aşırı sağa da aşırı sola da karşıyız" diyerek, antidemokratik bazı girişimlerin gerekçesi yapıldığı gözlenmektedir. Gizli iktidar odağınca tasarlanan hesaplara, niyetlere ve yapılanlara ilgisiz kalarak bütün demokratik güçleri daha geri mevzilere sürükleyen bu tür antidemokratik düzenlemeler yalnızca faşist güçlerin işine yarayacaktır.

CENTO'nun pençesinde Türkiye ve Ortadoğu

Mayıs 1953	: ABD Dışişleri Bakanı Dulles, Ankara'ya gelerek Ortadoğu'da bir askeri paktın imzalanması konusunu hükümetle görüştü.
2 Nisan 1954	: Türkiye ile Pakistan arasında ittifakı öngören Karaçi anlaşması imzalandı.
24 Şubat 1955	: Irak'la Türkiye arasında savunma işbirliğini öngören Bağdat Paktı imzalandı.
4 Nisan 1955	: İngiltere, Türkiye ile Irak arasında Bağdat Paktına resmen katıldı. Sovyetler Birliği bir bildiri yayınlayarak bu kararı şiddetle kınadı.
23 Eylül 1955	: Bağdat Paktına Pakistan da resmen katıldığını açıkladı.
3 Kasım 1955	: İran hükümeti Bağdat Paktı'na katılma işlemlerini tamamladı.
Nisan 1956	: ABD, Bağdat Paktının "Ekonomik Komitesi" ile "Bozguncu Faaliyetleri Önleme Komitesi"ne üye oldu.
29 Ekim 1956	: İsrail Mısır'a saldırdı. Saldırı, Bağdat Paktı'nda ilk derin bunalımı yarattı.
5 Ocak 1957	: Eisenhower, ABD Kongresine yolladığı özel mesajda ünlü doktrinini ilan etti. ABD'ye Ortadoğu'ya müdahale olanağı tanıyan bu doktrin Menderes hükümeti tarafından alkışla karşılandı.
5 Mart 1959	: ABD ile Türkiye ve Pakistan arasında, onu fiilen CENTO üyesi yapan ikili anlaşmalar imzalandı.
24 Mart 1959	: Temmuz 1958'de işbaşına gelen devrimci Irak yönetimi Bağdat Paktından ayrıldı.
21 Ağustos 1959	: Bağdat Paktı'nın adı CENTO olarak değiştirildi.

CENTO anlaşmasına imza koyan Adnan Menderes, İngiliz Dışişleri Bakanı Anthony Eden'la...

Türkiye'de CENTO'yu kurtarma planı

İran ve Pakistan'ın CENTO'dan ayrıldıklarını açıklamalarıyla bu saldırgan askeri paktın fiilen dağılmasından sonra, Türkiye'de kimi çevrelerde CENTO'ya yeniden can vermenin yollarını bulmak için hummalı bir fealiyet başladı. CENTO'nun uzun süredir işlevselliğini yitirdiği, bu örgütü ciddi kanıtlarla savunma olanağının kalmadığı biliniyordu. Fakat şimdi gündeme, tıpatıp CENTO'nun kendisini değil, onun daha geniş kapsamlı bir yenisini ayakları üzerine kaldırma sorunu gelmişti.

Özellikle bu kez Ortadoğu'nun "Güney Kuşağı" denen ülkeleriyle Türkiye arasında bir askeri paktın oluşturulmasının propagandası için yoğun hazırlıklar başlıyordu.

CENTO'nun dağılmasından sonra alarm çanlarına asılarak bütün gericilere Ortadoğu'da yeni bir saldırı paktını yaratmak için birleşme çağrısı çıkaranların başıda yine maocu Aydınlık geliyordu. Aydınlık'a göre, CENTO'nun, "ABD'nin güçlerini Moskova'nın önüne yığmaya yöneldiği bir sırada dağılmış olması, büyük bir tehlikenin işaretiydi. Hele İran ve Pakistan'ın, bu örgütten, 'Rus yayılmasını önleyecek kapasitede bir örgüt olmadığı' gerekçesiyle ayrılmamış olmaları, daha da büyük bir kaygı vesilesi olmalıydı. Öyleyse 'bu boşluk bir an önce doldurulmalıydı!"

Empéryalizmin Türkiye'yi Ortadoğu'da sokmaya çalıştığı tertiplerin ilk işaretinin Aydınlık'tan gelmesi, maocuların emperyalizmin beşinci kolu işlevine gerçekten hak kazandığını pek de iyi belgeliyordu.

CENTO'dan sonra Ortadoğu'da yeni saldırgan paktlara hayır!

Kissinger, CENTO Bakanlar Konseyi Toplantısında

Türkiye ile Irak arasında 24 Şubat 1955'te imzalanan ve daha sonra üç ülkeyi daha içine alarak genişleyen Bağdat Paktı'nca temeli atılan CENTO, bu adı alışının yirminci yılına bir süre kala fiilen dağıldı. Sırasıyla Pakistan ve İran'ın CENTO'dan çekildiklerini resmen açıklamalarından sonra, örgütün geriye kalan iki ülkesinden biri olan Türkiye de, antlaşmanın sona erdirilmesi için gereken işlemlere başlanması kararını açıkladı.

CENTO'nun son yıllarda birçok işlevini artık fiilen yerine getiremez duruma düştüğü, uzun süredir çok çeşitli kesimlerce belirtiliyordu. Ne var ki CENTO'nun gitgide işlevsiz bir kuruluş haline dönüşmesi, CENTO'nun varlık nedenini oluşturan amaçların ortadan kalkmasının bir sonucu değildi. CENTO, geçerliliğini sürdüren bu amaçları yerine getiremeyen bir örgüt durumuna gelmişti.

CENTO'nun kuruluşu, Amerikan emperyalizmi tarafından soğuk savaş politikasının uygulamaya sokulmasından sonra askeri bloklar yaratma stratejisinin bir sonucu oldu. Bunlardan birincisi NATO olmuştu. Kore'de bir saldırı savaşı başlatan Amerikan emperyalizmi, Uzakdoğu'da SEATO'nun (Güneydoğu Asya Antlaşma Teşkilatı) kuruluşuna önayak olmuştu. Sosyalist sisteme içinden saldırma politikasının bir sonucu olarak yine 1950'lerin başında Yugoslavya, Türkiye ve Yunanistan'ı içine alan bir Balkan Paktı denemesine girişilmişti. Ortadoğu "Kuzey Kuşağı" (Northern Tier) denen bölgesinde kurulacak bir askeri pakt da, İkinci Dünya Savaşı ertesinde emperyalizmin ağır yaralar aldığı bu bölgede emperyalist egemenliğin canlandırılması ve sağlamlaştırılması amacını taşıyordu. CENTO'nun doğuşuna giden yol, önce Türkiye-Pakistan ve sonra Türkiye-Irak antlaşmalarının imzalanması; bunu izleyerek Türkiye-Irak Bağdat Paktı'na sırasıyla Pakistan, İran ve Irak'ın Bağdat Paktı'ndan ayrılmasıyla, antlaşma CENTO adını alarak günümüze kadar gelecekti.

Bağdat Paktı'nın kuruluşu, aynı zamanda Ortadoğu'da Arap ülkelerinin birliğinin önlenmesi, mümkünse parçalanması amacını taşıyordu. Emperyalizm, Arap ülkelerini birbirlerine karşıt askeri bloklara bölerek hem gerici rejimleri sağlamlaştırabileceklerini, hem de İsrail'e güç katabileceklerini planlamışlardı.

Yine Bağdat Paktı ve daha sonra CENTO, diğer amaçları arasında, İngiliz emperyalizmine de Ortadoğu'daki çıkarlarını koruma, Süveyş'ten çekilmeye mecbur kaldıktan sonra hiç olmazsa diğer ülkelerde askeri üsler elde etme olanağını vermeye yönelikti.

Ne var ki CENTO'nun sürekli bunalımlara düşmesinin temelinde de, dayandığı bu amaçlar yatıyordu. Arap ülkelerinin birliğine engel olmak amacıyla oluşturulan Bağdat Paktı ve CENTO, Amerikan emperyalizminin ve İsrail siyonizminin Arap halklarına karşı düşman niteliği açığa çıktıkça yeni bir darbe yiyordu. Türkiye, İran ve Pakistan'ın nesnel nedenlerle Arap ülkelerinin yanında yer almak zorunda kalışları, Arap halklarına karşı çevrilmiş bir silah olarak CENTO'nun işlevlerini daraltıyordu.

Tek tek CENTO üyesi ülkelerin her biri, bu örgüte, her zaman tekrarlanan "Sovyet tehdidi" bahanesinin yanısıra, emperyalist merkezlerinin desteğine muhtaç birer ülke konumlarını öne sürerek sokulmuşlardı. Örneğin Pakistan'ı CENTO'ya bağlayabilmek için emperyalist merkezler, bu ülkenin Hindistan'la anlaşmazlıklarını sürekli körükleme ve kendisine destek aramaya zorlamayı denemişlerdi. Bu kışkırtmalar çoğu zaman meyvesini verdi. Ne var ki bu, CENTO'nun gücünü artırmadı, tam tersine onun karanlık işlevlerini daha da açık bir biçime büründürdü.

CENTO'nun sadece "gözlemci üyesi" sıfatını taşısa da bu örgütün asıl patronu her zaman ABD oldu. CENTO'nun İran'da antiemperyalist halk hareketinin zaferi ve kendi içinde derinleşen bunalımı sonucunda bugün dağılması karşısında da, CENTO'yu değişik bir ten arkasında diriltme planlarını yapan da yine Amerikan emperyalizmidir.

Bağdat Paktı, Ortadoğu'da "kuzey kuşağı"nı birleştirme gerekçesiyle kurulmuştu. Emperyalist merkezler şimdi de petrol kaynakları bakımından daha yaşamsal önem taşıyan "güney kuşağı"nda CENTO'nun yerini doldurma hazırlığı içindedirler. CENTO'nun dağılmasından hemen sonra bu hazırlıkların yoğunlaşması, bu çabaların çok daha eskilere dayandığını göstermektedir. Ne var ki şimdi emperyalist güçler, yeni bir paktın oluşturulmasına, "eskiden dağılmış olması" gibi sahte bir gerekçe göstermeye çalışacaklardır.

Ecevit iktidarı, CENTO'nun feshedilmesini, bütünüyle kendisi dışında oluşan bir sürecin sonucu gibi yansıtmaya özellikle titizlik göstererek, böylesi bir anda bile CENTO'nun patronlarını gücendirmeme titizliğine sarıldığını göstermektedir. Şimdi sorun, yeni bir askeri paktın ortaklığını Türkiye'ye dayatma girişimlerine kesinlikle karşı çıkabilmektir. Emperyalizmin saldırı ve yeni-sömürgecilik aracı CENTO'dan sonra Ortadoğu'da yeni bir saldırı paktının oluşturulmasına Türkiye'nin ilerici, demokratik, anti-emperyalist güçleri izin vermeyecektir.

Haig'in son görevi

Görevinden ayrılmak üzere olan NATO Avrupa Müttefik Kuvvetleri Başkomutanı General Alexander Haig, "veda ziyaretlerinde' bulunma gerekçesiyle geçtiğimiz Pazar günü Türkiye'ye geldi. ABD Başkanlığı için adaylığa hazırlandığı bildirilen Haig'in 'son görevi', Türkiye ile Yunanistan arasında Ege hava sahası konusunda varolan anlaşmazlığın değerlendirilmesiydi.

Ancak Haig'in ziyaretinin ABD Senatosu'nda çoğunluk lideri Robert Byrd tarafından yapılan bir açıklama ile aynı zamana rastlaması dikkatlerden kaçmamıştı. Byrd, Türkiye'ye Amerikan ekonomik yardımının artırılması konusundaki önerisini, Sovyetler Birliği ile imzalanacak Salt-2 anlaşmasının gereklerine bağlıyordu. Byrd'a göre Sovyetler Birliği'nin Salt anlaşmasına uyup uymadığını denetlemek için Türkiye'deki dinleme tesislerinin yaşamsal önemi vardı. Bunun için Türkiye'ye ekonomik yardım artırılarak bu tesislerin etkinleştirilmesi gerekliydi.

Haig'in de Türkiye'ye ekonomik yardımın artırılmasından söz etmesi, emperyalist merkezlerden beklenen ekonomik yardımın, emperyalizmin saldırgan amaçlarıyla bağlantısını bir kere daha sergiliyordu.

Yeni seçim yasası geriye dönüktür

(Son Genel Kurul'unda TÜMÖD Genel Başkanı seçilen Türker Alkan seçim yasası soruşturmamızı yanıtladı)

EKONOMİ HABERLER

KÖMÜR SAHALARI KAMULAŞTIRILIYOR

Soma Işıklar, Çan, Keleş ve Orhaneli kömür sahaları kamulaştırıldı. Kamulaştırma bedelleri olan 170 milyon 430 bin lira, hak sahipleri adına bloke edildi ve böylece toplam 374 milyon ton kömür rezervinin kamulaştırılması tamamlandı. Dört sahanın kamulaştırılması sonunda TKİ tarafından işletilecek önemli kömür sahalarının kamulaştırma işlemleri tamamlandı.

BÜTÇE HARCAMALARI 9 AY İÇİNDE YÜZDE 52 ARTTI

1978 yılı bütçesinin Aralık ayı sonunda 12,1 milyar lira açık verdiği belirlendi. Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Kamu Hesapları Bülteni"nde verilen bilgiye göre, 1978 Mali Yılı Bütçesi Gelirleri, Mart-Aralık dönemi içinde yüzde 52 artışla 245,7 milyar liraya çıkarken, bütçe harcamaları da yüzde 46 düzeyinde yükselme göstermiş ve 257,8 milyar liraya ulaşmıştır.

ÖZEL BANKALAR GÜÇ DURUMDA

Türkiye'de döviz işlemleri yapmaya yetkili özel bankaların, Merkez Bankası'na olan borcu 150 milyon dolara yaklaştı. Ayrıca, özel bankaların ham petrol ve gübre ithalatı için gerçekleştirdikleri döviz transferlerinin de 200 milyon dolayında eksik olduğu saptandı. Özel bankaların döviz işlemleri Merkez Bankası tarafından inceleniyor. Bilindiği gibi, 4 Ekim 1978 günlü Resmi Gazete'de yayınlanan Maliye Bakanlığı tebliği ile, özel bankalara ihracat döviz gelirlerinin dörtte birini Merkez Bankası'na döviz zorunluluğu getirilmişti. Ayrıca özel bankalar geriye kalan döviz gelirleri toplanunun yarısını da ham petrol ve gübre ithalatı için ayırmakla yükümlü kılınmışlardı.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDEN YAPILAN İTHALAT HIZLA ARTIYOR

Türkiye'nin "anlaşmalı ülkeler ithalatı"nın en büyük bölümü Sovyetler Birliği ile yapılıyor. Ocak 1978'de 3,2 milyon dolar olan ithalat iki kattan fazla artarak 7,6 milyon dolara yükseldi..

İHRACATTA VERGİ İADESİ ORANLARI DÜŞÜRÜLDÜ

1978 yılında ihracatın, önceki yıla göre yüzde 30,5 oranında artmasına karşın ihracatta vergi iadesi oranlarının düşürülmesi sonucunda vergi iadesi ödemelerinin azaldığı belirlendi. 1977 yılında 16.563 milyon liralık ihracat vergi iadesine konu olmuş ve bunun yüzde 20,8'ini oluşturan bölümü vergi iadesi olarak geri ödenmişti. 1978 yılında, vergi iadesinden yararlanan ihracat yüzde 19,1 oranında arttı, ancak ödenen vergi iadesinde yüzde 14,8 oranında bir gerileme kaydedildi. Diğer bir deyişle, 1978'de çeşitli sektörlerde 19 milyar 734 milyon liralık ihracat için, bu tutarın yüzde 14,9'u oranında, 2 milyar 938 milyon liralık vergi iadesi yapıldı.

Seçim yasa tasarısı, parlamentoyu burjuva partilerinin yarışma pisti haline dönüştürmeyi amaçlıyor...

Doç.Dr.
TÜRKER ALKAN

* "Ülkemizde dağın fare doğurmasına alıştık. Söylenenlerle yapılanlar arasındaki farkın her gün biraz daha büyümesi, toplumsal ve siyasal yapımızda şizofrenik bir bulamı olduğu izlemini veriyor. Dağımızın doğurduğu son farelerden birisi de, Partilerarası Özel Komisyon tarafından hazırlanıp Meclis Başkanlığı'na gösterişli bir biçimde sunulen, seçim yasalarında değişiklik yapılmasına ilişkin önerilerdir. Seçim düzenimizde iyileşmeye yol açacağı ileri sürülen bu önerilerin, eski uygulamadan çok daha olumsuz sonuçlara yol açması olasılığı var.

"Önerilerden bir bölümü, uygulamadaki süreç ve ayrıntılara ilişkin olan, seçim düzeni ve sonuçları üzerinde çok önemli etkiler yaratması beklenemeyecek konulara ilişkin. El ilânlarına resim koyma yasağının kalkması, seçmen kartı kullanımının bırakılması, itiraz ve şikayetlere ilişkin yeni düzenlemeler; sonuçta çok büyük bir yenilik getirmiyor. Belki seçim mekanizmasının biraz daha iyi işlemesini sağlayacak, ufak tefek bazı yakınmaları önleyecek, o kadar. Çok önemli gözüken televizyonla propagandanın serbest bırakılması bile sanıldığı kadar olumlu bir değişiklik değil. Kitle iletişim araçlarının siyasal davranış değişikliği yaratmaktan çok, siyasal davranış ve tavırları pekiştirdiğini biliyoruz. Televizyon gibi güçlü bir iletişim aracının devreye girmesi, olsa olsa mevcut siyasal tavırların daha da pekişmesine yol açacaktır. Şu anda ülkemizde bulunan siyasal güç dağılımından ve siyasal dengeden memnun olanlar için, televizyonun seçim propagandasında kullanılması sevindirici olabilir; değişiklik isteyenler için aynı şeyi söylemek zor.

"Seçim sürecindeki düzenlemeyle ilgili olarak, sürekli güncelleşen seçmen kütüğü uygulaması olumlu olabilir, fakat, bu kütük sonuçlarının Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü'nde kurulacak bilgisayarlara aktarılması, kağıt üzerinde gözüktüğünden çok daha zor bir işlemdir. Milyonlarca kişiye ait bilgilerin yanlışsız olarak bilgisayara beslenmesinin nasıl bir iş yükü ve zamanı gerektirdiğini bilmek gerekir. Yedi ay sonra yapılacak Senato üçte bir yenileme seçimlerinde, bilgisayarın da girdiği böyle bir düzenlemenin kullanılmak istenmesi, içinden çıkılmaz karışıklıklara yol açabilir.

* "Önerilerin asıl önemli ve sonuçları etkileyici bölümü, şu anda yürürlükte olan siyasal - toplumsal durumun güçlenmesini ve sürekliliği kazanmasını sağlayacak maddeleri içeriyor. Son seçimlerde Meclis'e en az bir üye ile giren partilerle, mevcut illerin üçte birinde oy verme gününden altı ay önce il ve ilçe örgütlerini kurmuş bulunan parti seçime katılabiliyor, diğerleri katılamıyor. Seçime katılma konusundaki sınırlama bununla da kalmıyor, bağımsız adayların, en yüksek dereceli memurun brüt iki aylığı tutarında bir parayı (bugün için 38,400 TL), avans olarak yatırması, seçim sonunda, o ilde seçilecek milletvekili için gerekli baraj oy sayısının 1/3'ü kadar oy alamazsa, bu paranın hazineye geçmesi öngörülüyor. Birleşik oy pusulalarının hazırlanış biçimi de, bağımsız adayların seçimde iyi sonuç almasını önlemeyi amaçlıyor.

'Küçük ve yeni kurulmuş partilerle bağımsız adayların seçime girmesini zorlaştırmak, Meclis'te temsil edilen siyasal güç kompozisyonunun kökleşmesini ve süreklilik kazanmasını sağlamak anlamına geliyor. Ayrıca, bağımsız adaylar için bir tür para cezası konması, ancak gelir düzeyi yüksek olan kişilerin bağımsız aday olmasına yol açacaktır. Bu da, parti-dışı siyaset yapma olanağını bir sınıfın tekeline vermek anlamına gelir. Bağımsız adayların seçim kazanmasının zaten çok zor olduğu bir ortamda, bir de böyle bir para cezasının uygulanması, çok az sayıda ve yüksek gelir grubunda olan kişilerin, özellikle toprak ağalarının, arada bir siyasal kumar oynama zevkelerini doyurur, o kadar.

"Demokrasiyi, topluma egemen güçler tarafından kuralları saptanan ve bu güçlerin kendi aralarında oynadıkları bir oyun sayarsak, mesele yok. Fakat, demokrasinin, toplumsal değişime, yeni görüşlere, yeni güçlere açık olması gerektiği kanısındaysak, bu yeni düzenleme önerisi, siyasal yaşamımız için geri atılmış bir adım demektir. Tüm küçük partiler ve bağımsız adaylar, salt iktidar olmak veya seçim kazanmak için bu işe girmezler. Kamuoyunun sonderece duyarlı olduğu seçim dönemlerinde, seslerini duyurmak, yeni görüş ve önerilerle ortaya çıkmak, gelecek adına yatırım yapmak isterler. Bu yasa tasarısı, bu yönden antidemokratik olduğu gibi, hızlı bir altyapısal değişim sürecinden geçen toplumumuzda, siyasal yapıda kemikleşmeye yol açarak, dengesizliklerin daha da aşırı boyutlara ulaşması sonucunu doğurabilir.

* "Yeni seçim tasarısında, statükoyu koruma konusunda alınan önlemler burada bitmiyor. İlçe seçim kurullarının ve sandık kurullarının oluşumu da bu amaca uygun olarak değiştirilmiş bulunuyor. İlçe seçim kurullarında, siyasal partiler arasında ad çekme ile üye alınmasına ilişkin eski yöntem yerine, son milletvekili genel seçiminde en çok oy almış olan ilk dört partiden asıl ve yedek üyeler seçiliyor. Bunun anlamı, ilçe seçim kurullarında, bir yargıç, iki kamu görevlisinin yanında, CHP, AP, MSP, MHP üyelerinin yer almasıdır. Böyle bir düzenlemenin, CHP'ye bile nasıl bir yarar getireceği çok tartışılabilir. Tutucu-sağcı siyasal görüşün ağır basacağı bu kurullarda, sol görüşü temsil eden adayların şansı iyiden iyiye azalmaktadır.

"Sandık kurullarının oluşumunda da benzer bir düzenlemeyle karşılaşıyoruz. Altı sandık kurulu üyesinden birisi köy veya mahalle ihtiyar kurulu üyelerinden belirleniyor, diğer beşi de, son genel milletvekili seçiminde o ilçe çevresinde en çok oy alan beş partiden. İlçe seçim kurullarının ve sandık kurullarının seçim sürecinde oynadıkları son derece önemli rol göz önüne alınacak olursa, sol görüşlü partilerin, hatta CHP'nin nasıl sorunlarla karşılaşabileceği daha iyi anlaşılır.

* "Partilerarası Özel Komisyonun önerileri bunları getiriyor. Bir de getirmedikleri var ki, en az getirdikleri kadar düşündürücü. Seçmen yaşının indirilmesi ve dış ülkelerde çalışan yurttaşların seçime katılma hakkı konusunda bir öneri göremiyoruz. Seçilme hakkını yukarıdaki önerilerle kısıtlayan Komisyon, kendisi ile son derece tutarlı olmuş, seçme hakkını genişletmemeye özen göstermiştir. Statükocu eğilimi açıkça vurgulanan bu Komisyonun, toplumsal değişimı yanlısı olarak bilinen gençlere ve yurt dışında "zararlı görüşler" edinmiş olabilecek emekçilere oy hakkı tanımaması son derece doğal. 18 yaşını bitiren gençler, yurt savunması için ölebilecek kadar olgunlaşmıştır ama, toplum yönetiminde oylarını belirtecek kadar değil. Yurt dışında çalışan işçilerimiz, ülkemizi sıkıntıdan kurtarmak için dövizlerini gönderecek kadar sorumluluk duygusu taşırlar ama, yönetim konusunda fazla da güvenilmemelidirler.

* "Kış gelince hatırlanıp, yazın unutulan Ankara'nın hava kirliliği sorunu gibi; seçim gelince hatırlanan, sonra unutulan bir önseçim kirliliği sorunu var. Demokratik bakıarı kısmada büyük ustalık gösteren Özel Komisyonun, nedense bu konuya hiç değinmediğini görüyoruz. Komisyon üyelerinin çoğunluğu, bu önseçim sistemini pek de sakıncalı bulmamış olmalı. Delege alım-satımlarının çok geçerli olduğu bu sistemin korunması için en azından bazı gerekçeleri olmalı. Hiç olmazsa kamuoyuna gerekçelerini açıklasalar da aydınlansak...

* "Özet olarak, Partilerarası Özel Komisyonun önerileri, yaptığından çok yıkıyor. Yeni görüşlerin ve akımların seçime girme şansını geniş ölçüde kısıtlıyor. Bu engelleri aşıp seçime girebilenleri de, İlçe Seçim Kurullarının ve sandık kurullarının oluşum biçimiyle başarısızlığa uğratmayı amaçlıyor. Siyasal yaşamımıza yeni boyutlar getirebilecek olan (ve getirmesi gereken) seçmen yaşının düşürülmesi ve yurt dışında çalışan emekçilerin oy hakkı gibi konulara hiç değinmiyor. Bu arada, son derece kötü işleyen önseçim sistemine hiç dokunmamayı yeğ tutuyor. Bu durumda, bu önerilerin yasalaşması, Türk siyasal yaşamındaki olumsuz yönlerin sürmesini sağlayabileceği gibi, yeni olumsuz gelişmeleri de gündeme getirebilecektir."

Basında tekelci oyunlar

Basın hayatındaki son gelişmeler bu işkolunda çalışanlar açısından, - basın yayın organlarının kamuoyu oluşturmasında etkinliği gözönüne alındığında - giderek ülkemiz geleceği açısından kaygı verici durum almıştır. Kimilerince, 'Küçük Amerika olma isteği bu kez basında yine ağırlık kazandı," kimilerince de "Basında 12 Mart muhtırası geliyor," şeklinde yorumlanan kaygı verici gelişmelerin odak noktasını kağıt darlığı oluşturmamaktadır.

Gelişmeler ilk olarak İzmir'de başlamış, Hürriyet Gazetesi, çok sayıdaki magazin gazetesine sahip olmasına karşın, özendiği ABD'li basın tekelleri gibi yerel gazetelere el atmış, Ege Ekspris Gazetesi'ni satın almıştır. Bölge gazetesi olmasına karşılık, öteden beri tekelleşme sevdasında olan Yeni Asır patronları, Hürriyet'in Ege Ekspres'i alması üzerine harekete geçmişler, çatısı altından sosyal demokrat bir milletvekili de çıkartan ve de çalışanlarına hiçbir sosyal hak vermeyen ve toplu iş sözleşmesi yapmaya yanaşmayan sol görünümlü Demokrat İzmir Gazetesi'ni yönetecek kadar hisseyi ele geçirmiştir. İkinci gelişme de Yeni Asır patronlarının, şirketin bakanlıkça onaylamasından sonra, Demokrat İzmir'i ekonomik gazeteye dönüştürme kararlarının, Hürriyet'e yeni bir düşünce vermesi oldu. Demokrat İzmir'in kılık değiştirmesinin yanısıra, İstanbul'lu sol görünümlü gazetelerin İzmir'e geç gelmesi ve habercilikte geç kalmaları nedeniyle, Ege'de ortaya çıkan sol gazete boşluğunu doldurma hazırlığına başladı Hürriyet. Elde edilen bilgilere göre Hürriyet, ya politikanın da yer aldığı magazin gazetesi Ekspres'i yine aynı tablold olarak bırakacak bir başka yerel gazete çıkaracak, ya da Ekspres'in adını değiştirerek bir sol gazete olarak okurlara sunacak...

Yeni Asır patronlarının daha da büyük tekelleşmeye şimdilik mali güçlerinin elverişli olmamasına karşılık, bu özelliğe fazlasıyla sahip olan Hürriyet, beklenilmeyen bazı olaylar yüzünden yerel gazeteler düşüncesini geçici bir süre için bir kenara iterek, gözlerini iyice büyük işlere çevirmiş, herşeye egemen tekel olabilmek için çalışmalarını İstanbul'a kaydırmıştır. Bu kentte amaçlanan, ilk olarak Türk Haberler Ajansı (THA)'na sahip olabilmektir. THA'nın iyiden iyiye mali bunalıma girmesi üzerine harekete geçilmiş, Ajansın sahibi durumunda olan Kadri Kayabal'a 10 milyon lira önerilmiştir. Pazarlığın kesin olarak ne zaman ve nasıl sonuçlanacağı bekleniyor artık.

Hürriyet'in hırsı bu kadarla da kalmıyor. Amaçları belli kişilerce öldürülen Abdi İpekçi'nin boşluğunun doldurulamaması nedeniyle bocalama içine giren Milliyet Gazetesi'ne de alımkar oldu. Bu düşüncede olan Hürriyet patronunu kaygılandıran ise, çalışanların bu satışa karşı çıkmaları sonucu ayrılmaları üzerine verilmesi gereken, yaklaşık 400 milyon liralık tazminatlardır.

Hürriyet bu konudaki önlemleri düşünürken, burjuvazi işi kotarmak için Milliyet'e bir başka alıcı çıkardı. Bir zamanlar en çok para veren fakat bir saman alevi gibi çabucak yanıp sönen Yeni İstanbul'un sahibi, Milliyet'in yeni patronluğuna talip oldu. Burjuvazi kumpası kurmuş, Milliyet emekçilerine "Eğer satılacaksa kötülerden az kötü olanı olsun," dedirtme uğraşına girmiştir.

"Genel Kurul neden Ankara'da toplanıyor?"

TMMOB'ye bağlı meslek odaları, tek bir istisna ile kongrelerini tamamlamış bulunuyor. Mimarlar Odası ise başlayan, ama tamamlanmayan Genel Kurulu ile bu tek istisnayı oluşturuyor. Mimarlar Odasının Ankara'da çalışmalarına başlayan kongresi, İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesinden alınan tedbir kararı nedeniyle ertelenmiş durumda.

Mimarlar Odasında kongrenin ertelenmesine yol açan gelişmeler, kongrenin toplanacağı yere ilişkin olarak Oda Yönetim Kurulu'nun sıkıyönetime başvurusu üzerine başlamıştı. Oda Yönetim Kurulu, geçen yıl toplanan Genel Kurul tarafından bu yıl toplanacak Genel Kurulun toplantı yerinin İstanbul olarak saptanmasına karşın, bu konuda sıkıyönetime bir yazı ile başvurmuştu. Oda Yönetim Kurulunun farklı siyasal görüşlerde olan üç üyesinin haberi olmadan yapılan bu başvuru ile sıkıyönetim kararları yorumlanıyor ve geçen yıl alınan kongre kararı hatırlatılmaksızın, kongrenin Ankara'da toplanmasına ilişkin Yönetim Kurulu yorumunun "teyidi" isteniyordu.

Mimarlar Odası yöneticilerinin, Ankara'da toplanması durumunda Genel Kurulda kendi siyasal çizgilerinin daha avantajlı durumda olacağını hesapladığı anlaşılan tutumları sonucunda, Genel Kurul için Ankara'da bir salon tutuldu. Her zaman yapılanın tersine salon için kaparo verilmedi ve salonun kirası peşin olarak ödendi.

Konunun öğrenilmesinden sonra, Genel Kurul kararlarının uygulanması gerektiğini belirten İstanbul ve İzmir şubelerinin itirazi üzerine Oda Yönetim Kurulu tarafından sıkıyönetime bir kez daha başvuruldu. Bu kez sıkıyönetim komutanlığı tarafından izin verilmesine karşın Genel Kurul kararlarını uygulamakla birinci derecede sorumlu bulunan Oda Yönetim Kurulu zamanın geç olduğunu, salonun tutulduğunu ve duyuruların yapıldığını belirterek Kongre'nin Ankara'da toplanmasında ısrar etti. Konunun TMMOB Yönetim Kurulunda görüşülmesiyle de sonuç değişmedi ve TMMOB Yönetim Kurulu tarafından benzer gerekçelerle dokuza beş çoğunlukla alınan kararla, Genel Kurulun Ankara'da toplanması uygun görüldü. Ankara'da çalışmalarına başlayan Genel Kurul, İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesine, Genel Kurul kararlarını hayata geçirmek konusunda yapılan başvuru sonucunda, bu mahkemenin aldığı tedbir kararı uyarınca ertelendi.

Mimarlar Odası Genel Kurulunun yakın bir gelecekte toplanması bekleniyor. Oda Yönetim Kurulunun önünde hâlâ iki seçenek bulunuyor. Mimarlar Odası Genel Kurulu ya İstanbul'da toplanacaktır ve böylelikle üye iradesi hayata geçirilecektir; ya da yapılanı geçerli kılabilmek için çeşitli hukuki formüller aranacaktır. Ve hiç kuşkusuz yönetimde kalmak uğruna üye iradesinin hiçe sayılmasında ısrar edilmesi, meslek odalarında olumsuz bir sürecin başlangıcı olacaktır.

NOT...

FERHAT GUN

"Sol" kol!...

İlkönce Dünya gazetesinin 22 Ekim 1978 günlü sayısının birinci sayfasında yayınlanan şu haberi okuyalım:

"— İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan (Ana Komuta Merkezi)nin yaptığı son değerlendirmeler (Marksist-Leninist Propaganda Birliği) adlı örgütün solu provoke etmek için yabancı ajanlarca kurulduğunu ortaya çıkarmıştır.

"Marksist-Lenininst Silahlı Propaganda Birliği adlı örgüt ilk defa Sibel Erkan olayında görev alarak Hüseyin Cevahir'i öldüren emekli deniz yarbayı Cihangiz Erdeniz'in ölümünü üstlenerek ortaya çıkmıştı. Aynı örgüt ikinci kez MHP İstanbul İl Başkanı Recep Haşatlı ve oğlu Murat Haşatlı'nın ölümleri olayını üstlenerek şimşekleri üstüne çekmiştir..."

Dünya gazetesinin Ankara kaynaklı haberi ilginç bir şekilde devam ediyor ve Emniyet Genel Müdürlüğü Önemli İşler Dairesinin konuyla ilgili (Çok Gizli - Zata Mahsus) başlıklarıyla üst kademe görevlilerine gönderdiği bir yazıdan da söz ediliyor. Onu da okuyalım:

"—Emekli deniz yarbayı Cihangir Erdeniz, İStanbul İl Başkanı Recep Haşatlı ve oğlu Murat Haşatlı'nın ölümlerini üstlenen Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği adlı örgütün sol hareketi bölmek, tedhiş ve terör yaratmak için Türkiye'den çıkarı olan yabancı uluslar tarafından finanse edildiği kanısına varılmıştır. MLSPB adını taşıyan örgütün üstlendiği eylemleri değerlendiren Emniyet Genel Müdürlüğü Ana Komuta Merkezi ve konuyla ilgili kovuşturmayı yükümlenen birimlerimizin verdiği raporların değerlendirilmesi bu sonuca varmamıza etken olmuştur..."

Adından "çok sıkı solcu" olduğu anlaşılan bu örgütle ilgili olarak çıkan bu haber, aradan dört ayı aşkın bir zaman geçmesine karşın ilgili resmi makamlarca tekzip edilmiş değildir. Haberde önemli iddia ve resmi bir belgeden tırnak içi alıntılar vardır.

Aynı örgüt, daha önceki bir tarihte de mizansenle babasından 800 bin lira koparmağa çalışan bir iş adamının oğlunun ortaya çıkarılmasında adı geçen örgüttür. Söz konusu olayda, bir iş adamının oğlu, zengin babasına, güya bu örgütün mühürünü taşıyan tehdit mektupları göndermiş ve o mektuplarda da şöyle demişti:

"— 800 bin lirayı filan yere bırakmazsan oğlun öldürülecektir..."

Ve güya hayırlı evladın birkaç perdelik bu oyunu açığa çıkarılmış ve ondan sonra olay karanlıklara gömülmüştü. Ve bu arada burjuva gazetelerinden birinde polisin bir açıklamasına yer verilmişti. Polisin açıklamasında, adından dehşet saçan bu örgütün kontrol altında tutulduğu ve bu işin açığa çıkarılmasında işe yaradığı söylenmişti.

İş adamına gönderilen MLSPB mühürlü mektupları polis postalamıştı. İşin bu yanını öbür gün gazetelerden öğrenen hayırlı evlat da, araziye uyuş, polis tarafından alınan ifadesinde, kendisinin bu örgüt tarafından kaçırıldığı süsünü verince yakayı ele vermişti!...

Bizce olayın bu kısmı burjuva basınının yeri-sırası geldikçe koruyucu kanatlarının altına gizlenen rezilliklerle ilgilidir.

Dünya gazetesinin tekzip edilmeyen haberi üzerinde durmak gerek.

Ancak, Milliyet gazetesinin 23 Şubat 1979 günlü sayısının 9. sayfasında yayınlanan şu habere de göz atalım:

"— Siyasi polis tarafından ortaya çıkarılan MLSPB örgütü üyeleri ile ilgili soruşturma sürdürülürken, yakalanan sanıklar, Recep Haşatlı ve oğlunun öldürülmesi olayına katılmadıklarını, cinayeti işleyenleri de bilmediklerini kaydetmiş, (Haşatlı ve oğlu bağlı bulunduğumuz örgüt tarafından öldürüldü. Ancak biz bu olayın içinde değildik. Kendilerini kimlerin öldürdüğünü de bilmiyoruz) demişlerdir..."

Şimdi sayın okurlar, bazı olayların filmlerde saptanmasına benzer biçimde bir geriye dönüş yapalım ve filmin ilk bölümünü gene hatırlayalım.

Ne deniyordu Emniyet Genel Müdürlüğü Önemli İşler Dairesinin üst kademeye gönderdiği "Çok gizli - zata mahsus" başlıklı yazısında? Lütfen dikkat:

"— ... Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği adlı örgütün sol hareketi bölmek, tedhiş ve terör yaratmak için Türkiye'den çıkarı olan yabancı uluslar tarafından finanse edildiği kanısına varılmıştır..."

Şimdi de 4 Mart 1979 tarihli Hürriyet gazetesinin manşetteki haberini okuyacağız. İstanbul'da Cerrahpaşa Hastanesi personelinin maaşı olan 15 milyon 181 bin 704 liranın silahlı soygunla gaspedilmesiyle ilgili haberinde Hürriyet bakın ne diyor:

"— Türkiye'nin en büyük soygununu gerçekleştirerek, Cerrahpaşa Hastanesi personel maaşı olan 15 milyon 181 bin 704 lirayı ele geçiren MLSPB militanları, güvenlik kuvvetlerinin dün de süren tüm araştırmalarına rağmen bulunamadı..."

Görüyor musunuz "Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği" adlı örgütün serüvenini?..

Şimdi belleklerinizi bir yoklayınız, ya da burjuva basının büyüklerinin son bir yıllık terör haberlerini nasıl verdiğini merak ederseniz bir karıştırınız kolleksiyonlarını.

— MLSPB!... Yani Marksist-Leninist Silahlı Propaganda Birliği!...

Şu işe bakın: Emniyet Genel Müdürlüğünün önemli şubeleri bu örgütün ne amaçla ve hangi kaynaklarla kurulduğunu saptamış durumda! Daha sonra "ortaya çıkartıldığı" haber verilen bu örgütün bazı üyeleri, kendilerinin bu örgüte bağlı bulunduklarını itiraf ediyorlar, ama öldürme olaylarına karışmadıklarını söylüyorlar.

Ve daha sonra gene bu örgüt üyeleri 15 milyonluk soygunu yapıyorlar!..

Görüyor musunuz siz işi?..

* * *

Bu ilginç ve iğrenç oyun, televizyon reklamlarının süslediği "Solda 49 grup" sahnesinde dans eden "halkın çocukları"nı besleyen sermayenin "sol" koluna, yani beşinci koluna armağan olsun...

Sizin aklınıza başka birşey geliyor mu?...

DÖNEMECİN EŞİ

Hükümet kesin tercihi yapmak zorundadır

GALİP TEKİN

Türkiye son birkaç yıldır tarihinin en büyük ekonomik bunalımını yaşıyor. CHP ağırlıklı hükümet, kurulduğundan bu yana, umudunu taze paraya bağlayıp günlük önlemlerle durumu idareye çalıştı. Ancak, ne taze para geldi, ne de IMF' nin ünlü yeşil ışığı yandı. Umudunun gerçekleşmesi için Türkiye halkına beklemeyi, sabrı öğütleyen hükümet, bekle-mekle kendi umudunun gerçekleşmediğini gördü. Bu duruma son gelişmeleri de eklediğimizde, iktidarın bir yol ayrımına geldiğini ve temel bir ekonomik ve siyasal tercih yaparak önündeki seçeneklerden birini seçmek zorunda olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü artık "geçici önlemlerle bugünü kurtarma" politikasının yetersizliği, iflası apaçık gözler önüne serilmiştir. Öyleyse, nedir iktidarın önündeki bu seçenekler?

EMPERYALİZMİN VE TÜRKİYE BURJUVAZİSİNİN SUNDUĞU SEÇENEK

Burjuvazi, özellikle son sıralarda, önerdiği programı açık seçik ortaya koymuştur. IMF'nin programının hemen hemen aynı olan bu programın iki temel özelliği var. Gerek Türkiye burjuvazisi, gerek emperyalist güçler, herşeyden önce, bunalımdan çıkışı Türkiye'nin kapitalist dünya ile daha fazla bütünleşmesinde görüyorlar. Bu nedenle de, Türkiye'nin bağımlılığını azaltacak tüm girişimlere karşı çıkıyorlar. Bu karşı çıkmanın en belirgin örnekleri son aylarda görüldü. CHP ağırlıklı hükümet, kısmen kapitalist dünyayı tehdit amacıyla da olsa, yeni mali kaynaklar, yeni ticaret olanakları arama yoluna gitti. Bu arayışlar, kısa dönemde fazla somut bir sonuç vermese de, gerek gelişmiş kapitalist ülkelerde, gerek Türkiye burjuvazisinde kuşkular yarattı. Bu çevreler, Türkiye'nin geri ülkeler ve komşu sosyalist ülkeler ile ilişkilerini yoğunlaştırmasına karşı çıktılar. Ecevit'in Libya gezisi konusunda, dinci basında bile, takınılan olumsuz tavır da aynı kaygulardan kaynaklanıyordu.

Çünkü emperyalist güçler Türkiye'yi kendi etki ve denetim alanı içinde tutmak istemektedirler. Sürekli olarak uluslararası mali kuruluşlara avuç açma durumunda olan bir ülkenin bu bağımlılık zincirini kırması çok güç olacaktır. Batının Türkiye'ye karşı izlediği "ne ondur, ne öldür" politikası buradan kaynaklanmaktadır. Oysa, almaşık mali kaynakların, yeni ticaret kanallarının ortaya çıkması, bu politikanın etkisini azaltacaktır. Başka bir deyişle, özellikle son sıralarda, emperyalist güçler hükümetin dış politikada yeni bir yöneliş arayışlarını ciddiye almış görünmektedirler.

Nitekim Guadeloupe zirvesinde ve onu izleyen Bonn toplantılarında Türkiye'ye ivedi yardım konusunun görüşülmüş olmasında, İran olayları ile birlikte, sözü edilen bu kuşkuların da rolü olmuştur. Açıktır ki bu durumun sonucu, Türkiye'nin kayıtsız şartsız desteklenmesi olmamıştır. Aksine, "ivedi" yardımın IMF önerilerinin uygulanması koşuluna bağlanması yoluyla, bağımlılık zincirinin pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. IMF önerilerinin özüne inildiğinde, yukarda sözü edilen, burjuvazinin programının ikinci temel özelliği ortaya çıkmaktadır. Bu, Türkiye ekonomisi üzerindeki kamu denetiminin azaltılması ve ekonomide piyasa mekanizmasının giderek artan ölçüde egemen kılınmasıdır. TÜSİAD yetkililerinin Şubat başlarında Avrupa'ya yaptıkları gezi sonrasında hükümete sundukları "dış yardım notu"nda bu özellik çok belirgin bir biçimde sergilenmiştir. Şöyle deniyor bu notta:

"Türkiye 'çıkmazdan' kendi gücü ve uygulaması ile kurtulabilir. Türkiye çıkmazdan kurtulmak için uygulayacağı politikaları kendi seçme durumundadır. Bu politikalar diğer ülkelerde denenmiş, başarılı olduğu görülmüş akılcı ekonomi kurallarına dayalı olmak zorundadır."

KAMU DENETİMİNE KARŞI PİYASA MEKANİZMASI

Ve büyük burjuvazinin temsilcileri bu "denenmiş, başarılı olduğu görülmüş akılcı ekonomi kuralları"nın neler olduğunu açıklamakta gecikmiyorlar:

"Türkiye 'çıkmazdan' kurtulmak için dinamik faktörleri eskiden olduğundan daha fazla tahrik etmek ve kullanmak zorundadır. Ekonomide 'dinamik' faktör rekabet unsurudur. Türkiye gibi bir ülkede ekonomik faaliyet, yarısı 'bürokratik karara dayalı ve zarar esası' ile sürdürülemez... Önemli olan mülkiyeti ister kamuya ister özel sektöre alt olsun tüm kuruluşların 'piyasa mekanizması' içinde üretimlerini sürdürmeleridir."

TÜSİAD yetkilileri özellikle kamu iktisadi kuruluşlarının durumuna değinmek zorunluluğunu duyuyorlar:

"Önemli olan, bir ülke ekonomisinde Kamu İktisadi Kuruluşlarının payının büyüklüğü veya hükümetlerin bu payı büyütme arzusu, girişimleri değildir. Eğer hükümetler Kamu İktisadi Kuruluşlarının 'piyasa mekanizması' içinde üretimlerini sürdürmelerine imkan verecek koşulları sağlıyorlarsa ekonomik açıdan sorun ortadan kalkar."

Eğer Türkiye ekonomisinde bu "denenmiş, başarılı olduğu görülmüş akılcı ekonomi kuralları" geçerli kılınırsa, yani "ekonomisi kârın esas olduğu bir piyasa mekanizmasına dayalı biçimde işliyorsa", Türkiye "batının ekonomik entegrasyonuna katılabilir". Demek ki, piyasa ekonomisi koşullarını geçerli kılmanın ödülü kapitalist dünya ile daha sıkı bir bütünleşme olacaktır.

TÜSİAD'ın notunda, bu reçeteye uyulmazsa ne olacağı da yer alıyor:

"Bir ülke 'piyasa mekanizması'nı tamamen ihmal ederek de ekonomisini yönetmek tercihini yapabilir. Ancak bu tercihi olan ülkenin, batı ülkeleri topluluğundan ekonomik işbirliği ve anlayış bekleyişinde olmaması gerekir. Batı ülkeleri topluluğu, kendi inançlarına ters düşen bu tip hatalı politika uygulamalarının faturalarını ödemeyi hiçbir zaman istemezler."

Aynı görüş, bir kez de ekonomiyi planlama çabalarına ilişkin olarak yinelenip vurgulanıyor:

"Batı ülkeleri topluluğu, ülkelerin planlama çabalarına ve iddialı ekonomik planlarına hiçbir zaman karşı olmaz. Fakat bu planlar, herşeyin bürokratlarca yönlendirilebileceği inancına dayanıyorsa bu tip planların batı ülkeleri topluluğunca gerçekçi sayılıp desteklenmesi beklenmemelidir... Türkiye bugüne kadarki uygulamaya devam etme tercihinde bulunabilir. Ancak ... bu tip bir politika uygulamasında olan Türkiye'nin sorunları batı ülkeleri topluluğunu ilgilendirmez."

KILAVUZU IMF OLAN

Bu görüşler, "karma ekonomi" aldatmacasının ve "dış yardıma dayalı planlı kalkınma stratejisi"nin gerçek niteliğini sergilemekte, bu politikaların iflasını vurgulamaktadır.

Emperyalist güçlerin ve Türkiye burjuvazisinin iktidara sunduğu seçenek çok açıktır: "Eğer yardım istiyorsanız, iktisadi hayata karışmayı, planla yönlendirmeyi bir kenara bırakıp piyasa ekonomisinin gereklerini yerine getirin."

Devalüasyon konusundaki tartışma da buradan kaynaklanmaktadır. Çünkü, hükümetin tasarladığı katlı kur sistemi (yani yurda giren dövizlerin kaynaklarına göre farklı kur uygulanması, prim verilmesi) TL'nın fiilen devalüasyonu anlamına gelir. Ancak böylesine bir uygulama, ekonomik hayata devlet müdahalesinin artması demektir. Oysa, devalüasyon böyle bir soruna yol açmadan piyasa mekanizması aracılığıyla etkilerini gösterir. Aradaki bu önemli fark nedeniyledir ki IMF ve büyük sermayenin ağır basan kesimleri devalüasyon konusunda direnmektedir.

Burada, burjuvazinin bir diğer isteğine de değinmek gerekir. Çünkü yalnızca piyasa mekanizmasının işlerliğinin artırılmasını değil, aynı zamanda devlet aygıtı üzerindeki denetimlerini artırmayı da istemektedirler. İstanbul Sanayi Odası Başkanı Nurullah Gezgin'in şu sözleri bu özlemi dile getiriyor: "... uygulamada bürokrasiyi yapıcı, dinamik bir çalışma gayreti içinde üretici kuruluşlarla gönül ve işbirliği düzenine getirmek temel ilke olmalıdır." (*Milliyet*, 3 Mart 1979, s. 12) Yani bürokrasinin sanayi burjuvazisi ile "gönül ve işbirliği" içinde çalışmasını, daha açığı, devlet aygıtının kendi emirlerine verilmesini istemektedirler.

Gerek Türkiye burjuvazisinin, gerek emperyalist güçlerin hükümete sundukları programda IMF'nin çok önemli bir yeri ve rolü vardır. TÜSİAD notunda bu nokta da büyük bir açıklıkla ortaya konmaktadır: "Türkiye yarının orta ve uzun vadeli ekonomik politikaları konusunda açık bir inanç yaratmadan bugünkü probleminin çözümünü sağlayamaz. Bu inanç, ekonominin piyasa koşulları içinde güçlendirilmesine dönük asgari ve zorunlu ekonomik kuralların uygulanacağını gösteren davranışlarla yaratılabilir... Türkiye'nin doğru yöndeki uygulamalara geçtiğini dünyaya duyuracak organ olarak IMF önem kazanmaktadır. IMF' nin, Türkiye'nin doğru ekonomik politika uygulamaya başladığına ilişkin duyurusu olmadan, batı ülkeleri topluluğundan Türkiye'nin finansman kaynağı bulması imkansızdır."

TÜSİAD'ın hükümete dayattığı ekonomi politikası, devlet denetiminin piyasa mekanizmasına terkedilmesini öngörüyor...

> **BURJUVAZİ ÖZELLİKLE SON SIRALARDA, ÖNERDİĞİ PROGRAMI AÇIK SEÇİK ORTAYA KOYMUŞTUR. IMF'NİN PROGRAMININ HEMEN HEMEN AYNI OLAN BU PROGRAMIN İKİ TEMEL ÖZELLİĞİ VAR. GEREK TÜRKİYE BURJUVAZİSİ, GEREK EMPERYALİST GÜÇLER, HERŞEYDEN ÖNCE, BUNALIMDAN ÇIKIŞI TÜRKİYE'NİN KAPİTALİST DÜNYA İLE DAHA FAZLA BÜTÜNLEŞMESİNDE GÖRÜYORLAR. BU NEDENLE DE, TÜRKİYE'NİN BAĞIMLILIĞINI AZALTACAK TÜM GİRİŞİMLERE KARŞI ÇIKIYORLAR.**

Görüldüğü gibi, yerli ve yabancı tekelci büyük burjuvazi, iktidarı temel bir ekonomik ve siyasal tercih yapmaya zorlamakta ve "bu tercihi bizim istediğimiz yönde yapmazsan, yardım falan bekleme" demektedirler.

İŞÇİ SINIFININ VE EMEKÇİ KİTLELERİN SEÇENEĞİ

İktidarın önündeki diğer seçenek ise Türkiye İşçi Partisi'nin *Demokratikleşme İçin Plan*'ında açık bir biçimde ortaya konmuştur. Bu seçenek, herşeyden önce, bugünkü bunalımın nedenleri, kaynakları konusundaki çözümlemeye dayalıdır. Buna göre, hızlı enflasyon, büyük dış ticaret açığı ve yaygın işsizlik biçiminde ortaya çıkan bugünkü bunalımın kökeninde Türkiye'nin iç ekonomik yapısı ve dış ekonomik ilişkileri yatmaktadır. Dolayısıyla, bunalımın çözümü bir yanda dış ekonomik ilişkilerde köklü bir değişikliği, yeniden yönlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Açıktır ki böyle bir politika, burjuvazinin dayattığı, "kapitalist dünya ile ilişkileri sıkılaştırma" politikasının tam karşıtıdır. Çünkü Türkiye' nin emperyalizme bağımlılığını azaltmayı, giderek ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bunun için de, Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinin, başta Orta Doğu ülkeleri olmak üzere diğer geri ülkelere ve özellikle sosyalist ülkelere yönlendirilmesini zorunlu görmektedir.

Hükümet karşısında büyük sermayeyi temsil eden Odalar Birliği devalüasyonu kaçınılmaz görüyor...

Öte yandan, *Demokratikleşme İçin Plan*, Türkiye'nin iç ekonomik yapısındaki köklü değişiklikleri de ekonomik bunalımın çözümü için ön koşul olarak görmektedir. Bu, herşeyden önce, piyasa mekanizmasının işlerliğinin artırılmasını değil, aksine, gerçekten etkili bir planlama ile ekonominin daha büyük ölçüde kamu denetimine alınmasını gerektirmektedir. Dış ticaretin tümüyle devletin denetimi altına alınması, iç piyasanın etkin denetiminin sağlanması bu doğrultuda ilk adımları oluşturacaktır. Kuşkusuz, tüm bunları gerçekleştirmek için, tekelci sermayenin, büyük burjuvazinin gücünün hedef alınması zorunlu olacaktır. Başka bir deyişle, burjuvazinin bunalımdan çıkış programı, doğal olarak, beraberinde işçi ve emekçilerin kemerleri sıkma zorunda bırakılmasını getirirken *Demokratikleşme İçin Plan*, bunalımdan çıkışın faturasını, bu durumun sorumlusu olan tekelci, büyük sermayeye ödetmeyi amaçlamaktadır.

Görüldüğü gibi bu seçenek de siyasal iktidarın belirli doğrultuda bir ekonomik ve siyasal tercih yapmasını zorunlu kılmaktadır.

HÜKÜMET, YA EMPERYALİZM VE BÜYÜK BURJUVAZİ İLE UZLAŞMAYA DAYANAN POLİTİKAYI SONUNA KADAR GÖTÜREREK, EKONOMİNİN İŞLEYİŞİNİ PİYASA MEKANİZMASININ "DENENMİŞ, BAŞARILI OLDUĞU GÖRÜLMÜŞ AKILCI EKONOMİ KURALLARINA", DOLAYISIYLA EMPERYALİST GÜÇLERİN VE BÜYÜK BURJUVAZİNİN EMİN ELLERİNE TESLİM EDECEKTİR; YA DA, GENİŞ EMEKÇİ KİTLELERİN TALEPLERİ VE ÇIKARLARI DOĞRULTUSUNDA BİR POLİTİKA İZLEYEREK, DEMOKRATİKLEŞME İÇİN PLAN'DA YÖNÜ BELİRLENEN KÖKLÜ DEĞİŞİKLİKLERİ GERÇEKLEŞTİRECEK UYGULAMALARA GİRİŞECEKTİR. ANCAK BU İKİNCİ YOL SEÇİLDİĞİNDE ECEVİT'İN SÖZÜNÜ ETTİĞİ, "YURTTAŞLARIMIZIN BÜYÜK KATKISI" GERÇEKLEŞECEK, ANCAK O ZAMAN "HALKIMIZ TÜNELİN UCUNDAKİ IŞIĞI GÖREREK GEREKLİ ÖZVERİDE" BULUNACAKTIR.

ORTA YOL ARAYIŞI BOŞUNADIR

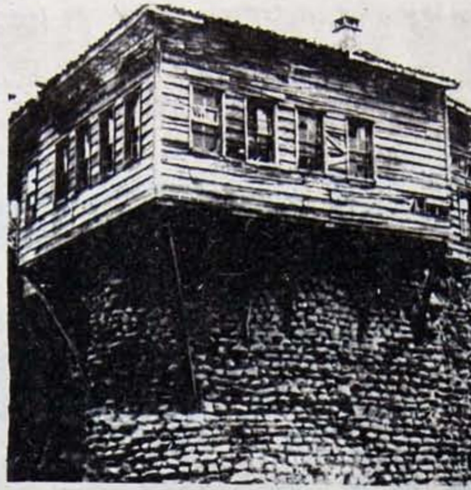
Bunalımdan çıkış için bu ikisi dışında başka bir seçenek yoktur. Ancak, CHP ağırlıklı hükümetin bu iki seçenek dışında bir orta yol aradığı da dikkatlerden kaçmıyor. Bu durum, hazırlanan önlem paketlerinin açıklanan içerliğinde ve başta Başbakan olmak üzere hükümet yetkililerinin yaptıkları açıklamalarda açıkça görülüyor. Örneğin, Paris toplantılarının ertesinde Maliye Bakanı "IMF'yi görmezlikten gelemeyiz", diye demeç verirken (*Milliyet*, 4 Mart 1979, s. 8), Başbakan Ecevit hazırlanan yeni önlem paketini, "bu ekonomiyi güçlendirme programını dışarıdan yardım almayı kolaylaştırmak için değil, tam tersine dış yardımsız ekonomimizin darboğazlarını aşabilmek amacıyla hazırlıyoruz... Sorun Türkiye'nin kendi başına ayakta durabilme, kendi gücüyle kalkınmasını sürdürebilme sorunudur" diye sunuyordu. (*Milliyet*, 10 Mart 1979, s. 12) Öte yanda, adı açıklanmayan bir hükümet yetkilisi, "IMF ile hükümet arasındaki görüş ayrılığı ilkelerde ya da önlemlerin niteliğinde değil, öncelik sırasında ve uygulama zamanlamasıyla ilgilidir", demekteydi. (*Milliyet*, 6 Mart 1979, s. 8) Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'ün AET ülkelerinin büyükelçileri ile yaptığı toplantıda, Türkiye'nin bu ülkelere ihracatı üzerindeki tüm kısıtlama ve kotaların kaldırılmasını isteyerek, "aksi halde, beş yıl sonra Türkiye'nin ticareti çok değişik bir biçim alacak, alışverişlerimizde ağırlık AET dışındaki ülke ve bölgelere kayacaktır" (*Milliyet*, 5 Mart 1979, s.8) dediği günlerde, Devlet Planlama Teşkilatı'nda Türkiye'nin dış ticaretinin alabileceği yeni yönler konusunda bir araştırma başlatılıyordu.

Bu yazı yazıldığı sırada "Ekonomiyi Güçlendirme Programı" henüz açıklanmış olmadığı için, bu programın dış kredi sağlamaya mı yöneleceği, yoksa Başbakanın dediği gibi dış yardımsız yaşamanın koşullarını mı düzenleyeceği açıklık kazanmış değildir. Öte yandan, ikinci yol benimsense bile, hazırlanan programın bu doğrultuda atılması gerekli önemli adımları içerip içermediği, böyle bir değişikliği gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği konusunda da kesin birşey söyleme olanağı yoktur. Açıklık kazanan tek nokta, bu konudaki siyasal kararın henüz verilmemiş olmasıdır.

Burada önemli olan, Ecevit hükümetinin bir an önce, bugüne kadar izlediği "orta yol" arayışlarının başarısızlığını görüp, artık gelip dayatmış olan, "temel ekonomik ve siyasal tercih" zorunluğunu göğüsleme ve önündeki seçeneklerden birini seçme zamanının gelmiş olmasıdır. Bu konudaki kararın daha fazla ertelenmesi bunalımın daha da yoğunlaşmasından başka bir sonuç doğurmayacaktır. Türkiye'nin son yıllardaki deneyimi, bunalımların ertelenerek çözülemeyeceğini açıkça göstermiştir.

Hükümet, ya emperyalizm ve büyük burjuvazi ile uzlaşmaya dayanan politikayı sonuna kadar götürerek, ekonominin işleyişini piyasa mekanizmasının "denenmiş, başarılı olduğu görülmuş akılcı ekonomi kurallarına", dolayısıyla emperyalist güçlerin ve büyük burjuvazinin emin ellerine teslim edecektir; ya da, geniş emekçi kitlelerin talepleri ve çıkarları doğrultusunda bir politika izleyerek, *Demokratikleşme İçin Plan*'da yönü belirlenen köklü değişiklikleri gerçekleştirecek uygulamalara girişecektir. Ancak bu ikinci yol seçildiğinde Ecevit'in sözünü ettiği, "yurttaşlarımızın büyük katkısı" gerçekleşecek, ancak o zaman "halkımız tünelin ucundaki ışığı görerek gerekli özveride" bulunacaktır. Aksi takdirde, siyasal iktidar, başta işçi sınıfı olmak üzere tüm ilerici, demokratik güçleri karşısında bulacaktır. Çünkü, emekçi kitlelerin büyük burjuvazi lehine çözümlerin ve orta yol arayışlarının yükünü çekmeye ne gücü kalmıştır, ne de niyeti vardır.

Büyük sermayenin konut vurgununa son!

Çağımız yoğun bir kentleşme sürecine tanık olmaktadır. 1940-60 yılları arasında dünya nüfusunun yüzde 31 artmasına karşın, kentsel nüfus yüzde 74 oranında artmıştır. Özellikle gerikalmış ülkelerde, bu arada ülkemizde de yüksek oranda nüfus artışının yanında, hızlı ve sağlıksız bir kentleşme yaşanmaktadır. Öyle ki aynı dönemde gelişmiş ülkelerde kentsel nüfuz yüzde 50 dolaylarında artarken, gerikalmış ülkelerde bu oran yüzde 120'yi aşmıştır. Bu hızlı ve sağlıksız toplumsal değişim, toplumun mevcut yapısıyla çözemeyeceği çalkantı ve bunalımlara neden olmaktadır.

Ülkemizde kırdan kente akım, kentlerin reel çekiminden değil, kırların besleyemediği nüfusu itmesinden kaynaklandığı için, kentler, dalga dalga yığılan kalabalıklara ne insanca çalışabileceği bir iş, ne de insanca yaşayabileceği hizmetler sunabilmektedir. Bu durumun öne çıkardığı sorunları da burjuvazi kendi çıkarları doğrultusunda sonuna kadar kullanmaktadır. Konut sorununu ele alalım.

Burjuvazi nicel boyutlu bir konut sorunu yaratarak, "her aileye konut" sloganını geniş kitlelere yaygınlaştırmakta, mülkiyet edinme eğilimlerini kamçılayarak, küçük mülk sahibi olmaya şartlandırmaktadır. Konutun oturma gereksiniminden öte, hayatın en önemli ve sağlam güvencesi olduğu telkin edilmektedir. Mutlu ve imrenilecek bir hayatın en vazgeçilmez unsurunun bir "yuva" olduğu ısrarla ve her fırsatta vurgulanmaktadır. Banka ikramiyeleri, gazete kuponları, özel çekilişler bu yüzden mutluluk yuvaları dağıtmayı vaad eder bu yüzden küçük mülkiyete sahip olmanın adı "Hadi gene iyisiniz" ya da "köşeyi dönmek" olur. Burjuva partileri ise sorunu, "mutfağında tencere kaynayan bir ev", "yuva hasreti çeken vatandaşlar" biçiminde geçiştirmektedirler. Hükümet programlarında yarım yamalak söylenenler de kağıt üzerinde kalmaktadır.

BURJUVAZİ SORUNU EKONOMİK AÇIDAN SÖMÜRÜYOR

Emekçi halkın ödediği vergilerle kurulan kentsel altyapının arsa haline getirdiği toprakların vurgunu ve inşaat sektörü, burjuvazinin ençok rağbet ettiği alanlardır. Dışa bağımlı ekonominin yarattığı yüksek oranda para değeri düşüşü sonucunda kitlelerin reel değerlere yönelmesi (arsa, altın, mal vb), bu vurgunun maddi temelini hazırlar. Örneğin 1955 yılında İstanbul'da belediye sınırları dışında 20 milyon metrekare toprak satıldığı, arsa fiyatlarının korkunç bir hızla arttığı bilinmektedir. 1952 yılında Maçka'da metrekaresi 150 lira olan arsanın, 1953 yılında 350-400 liraya, 1954 yılında ise, 2500 - 3000 liraya yükseldiği, yine o günlerin gazetelerinden öğrenilebilir. Yaşadığımız günlerde, gerici lotarya gazetesi Tercüman'ın "İstanbul'da 9 arsa, 9 yarım milyon" başlığıyla dağıttığı kuponlar konumuz açısından ilginçtir.

Konut yapımına gelince, özel kesimin 1954-57 yılları arası sanayi yatırımı 695 milyon iken, taşınmaza yatırdığı para ise 1,5 milyar liraya ulaşıyordu. Yine 1958-61 yılları arası özel kesim, yatırımlarının yarısından fazlasını konut yapımına yatırmıştır. 1971 İstatistik Yıllığına göre ise toplam 56 bin 113 olan yıllık konut yapımından yalnız 655 adedini kamu, 55 bin 548 adedini özel kesim yapmıştır. Yapı kooperatiflerinin bu orandaki payı ise yüzde 4 dolaylarındadır.

İkinci Dünya Savaşı sonlarından 1960'a ve belli sınırlamalarla günümüze kadar, her türlü konut yapımı için vergi bağışıklığı tanınarak, devlete verilmesi gereken milyonlarca liralık vergi sermayedarların kasasında tutulmuştur. Böylece arsa vurgunundan, konut yapımından, inşaat malzemesi satımından (özellikle gecekondu yapımı için) kazanılan milyarlarca liranın üstüne yenileri eklenmiştir. Bu vurgunlar hep masum sloganların gölgesinde yürümüştür. Örneğin "onbeş Türk'e bir oda" karalaması kullanılarak İstanbul'da 1953 yılı "inşaat yılı", 1957 yılı ise "imar yılı" ilan edilmiştir. Menderes iktidarı 1956 yılını emlak ve inşaat sermayesinin istekleri uyarınca, görkemli bir şekilde *"İstanbul'u yeniden fetih"* planı ile açmıştır. Toprak yağmasının en yoğun olduğu yörelere milyonlarca lira istimlak bedeli ya da kentiçi kamu arazisi ya da binası verilerek geniş asfalt yollar açılmıştır. (Sirkeci-Halkalı yolu, Vatan Caddesi, Londra Asfaltı gibi) Böylece İstanbul'un her yöresi gözü doymak bilmeyen vurguncılara peşkeş çekilmiştir.

BURJUVAZİ SORUNU POLİTİK AÇIDAN SÖMÜRÜYOR

Büyük burjuvazi, enflasyonist politikanın sonucu başdöndürücü bir hızla artan kentsel rantı kitlelerin gözünden saklamak için, "gecekonduya tapu" sloganını özellikle seçim öncelerinde kullanarak, kitlelere yapay bir hayat güvencesi vaad ederek, hem onları sözümona bu ranta ortak etmiş, hem kendisine politik iktidarın yolunu açan oyları sağlamıştır.

Memurlara hiçbir zaman konut edinme hakkı tanımayan burjuva iktidarlarının işçilere tanımak zorunda kaldığı yetersiz konut kredisi ile de işçiler, ömür boyu kurtulamayacakları bir borcun içine itilmekte: borcu ödeyememe korkusu ile greve gitme ve hak isteme girişkenliği azalmakta; kentiçi ulaşım güçlükleri ve konut sıkıntısı yüzünden fabrika patronlarının dayattığı koşullarda çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bütün bunlar büyük burjuvazinin halkı mahkum ettiği olumsuz şartların doğurduğu sorunlardan bile, yine büyük burjuvazinin sömürüsünü ve sömürü düzenini sürdürmek için ne ince hesaplarla ve ne denli akıllıca yararlandığının göstergesidir.

Verili koşullarda kentlerde konut sorunu, Türkiye İşçi Partisi tarafından yayınlanan "Demokratikleşme İçin Plan, 1978-82"de belirtildiği gibi, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerin gereksinimlerini karşılayacak kamu eliyle yapılan kiralık konutlar yoluyla çözümlenebilir. Bunun yanında 1975 verilerine göre nüfusun yüzde 41,9'unun nüfusu onbinden fazla yerleşim merkezlerinde oturan ülkemizde genel olarak kentlerin ve kentleşmenin doğurduğu sorunları, özel olarak konut sorununu; kentin sorunlarını kazanç getiren bir kaynak, konutu kâr getiren ticaret malı olarak gören kapitalist düzen içinde kalarak tam olarak çözüm olanağı yoktur.

●

Yeni kira yasası konut sahiplerine kanat geriyor

Kira artışlarının en çok olduğu yörelerin başında, hızlı ve düzensiz kentleşme olgusunun en çarpıcı biçimde ortaya çıktığı büyük kentler geliyor. İstanbul Ticaret Odası'nın İstanbul'u kapsayan bir araştırmasına göre, ülkenin sanayi merkezi durumundaki bu kentte 1978 Ocak'ından 1979 Ocak'ına kadar ev kiralarında yüzde 118'lik bir artış oldu. İstanbul Ticaret Odası'nın araştırması, kiraların son on yılda her geçen yıl daha büyük oranlarda arttığını belirliyor. Kira artışı konusunda asıl belirlemede bulunmaları gereken devlet kuruluşları DPT ile DİE'nin elinde ise hiçbir bulgu yok. Bu iki kuruluşun kira konusundaki görüşleri şöyle: *"Ülkemizde kira fiyatları sabittir"!*

Kiralar konusunda birtakım yasal düzenlemeler var. Örneğin 6570 sayılı yasa. Ancak bu yasanın kiraların belli tarihlerdeki rayiçlere göre dondurulmasını öngören 2. ve 3. maddeleri, Anayasa Mahkemesinin 26 Mart 1963 tarihli kararıyla ve "maddelerde öngörülen biçimiyle kira parasının saptanmasına ilişkin düzenlemenin mülkiyet hakkının özünü zedeleyeceği" görüşüyle iptal edildi. Anayasa Mahkemesi, bu maddelerin yeniden düzenlenebilmesi için altı aylık bir de süre tanıdı, ancak bu yapılmadı. Bu yasanın tam 15 yıldır 2 ve 3. maddeleri Anayasa Mahkemesi'nin geriye dönük kararı nedeniyle işlemiyor.

Ecevit hükümeti de kira paralarının saptanması konusunda bazı girişimlerde bulundu. 4. Beş Yıllık Plânda bu konuda şu hüküm yer alıyordu: "Bir yandan yasal kira denetimi yolları etkinleştirilirken, bir yandan da kentsel arsa üretimi ve konut yapımı hızla artırılarak kiraların düşük düzeyde tutulması sağlanacaktır."

Bakanlar Kurulu geçtiğimiz yıl 6570 sayılı "Gayrımenkul Kiraları Hakkında Kanun" yerine bir "Taşınmaz Mal Kiraları Kanun Tasarısı" hazırladı. Bu yasada kiraların saptanmasına ilişkin birtakım düzenlemeler getiriliyordu. Tasarının ilk biçimine göre, kira değeri şöyle saptanıyordu:

"... Her yıl Şubat ayında Maliye Bakanlığınca yayımlanacak olan, binaların metrekare normal inşaat maliyet bedellerini gösteren cetvelde, her inşaat türü için ayrı ayrı belirtilen en az ve en çok metrekare maliyet değerleri ortalamasının, kiralananın yüzölçümü ile çarpım suretiyle bulunacak olan sayının onbeşte biri en yüksek yıllık, yüzseksende biri en yüksek aylık kullanma karşılığı kira parası bölümü olarak kabul edilir."

Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzalarıyla Millet Meclisi Başkanlığına sunulan gerekçeli yasa tasarısında kira paralarının saptanmasına ilişkin bir değişiklik yapıldı. Buna göre kiranın saptanması şu hükme bağlanıyordu: "Konutlarda kira paralarının hesabında kiralananın bir önceki takvim yılı esas alınarak her yıl Şubat ayında Maliye Bakanlığınca yayınlanacak olan o yıla ait binaların metrekare normal inşaat maliyet bedellerini gösteren cetvelde her inşaat türü için ayrı ayrı belirtilen en az ve en çok metrekare maliyet değerleri ortalamasının kiralananın yüzölçümü ile çarpımı ve buna arsa payı değerinin eklenmesi suretiyle bulunacak sayının yirmide biri yıllık, ikiyüz kırkta biri aylık kira olarak kabul edilir."

Tasarı, kira sözleşmelerinin bu hükümlere uygunluğunun, denetimini sağlayacak hiçbir somut önlem getirmiyordu.

NASIL BİR DÜZENLEME YAPILMALI?

Gerek eski yasada, gerek hazırlanan yeni yasada kira paralarının saptanmasında "kiracının durumu" değil, "mülk sahibinin *özel mülkiyet hakkının özüne dokunulmaması*" esas alınmaktadır. Üstelik, öngörülen düzenlemede bile nasıl bir denetim yapılacağı somutlanmamaktadır. Böylelikle yeni yasa da "kiracı aleyhine" bir durum almaktadır.

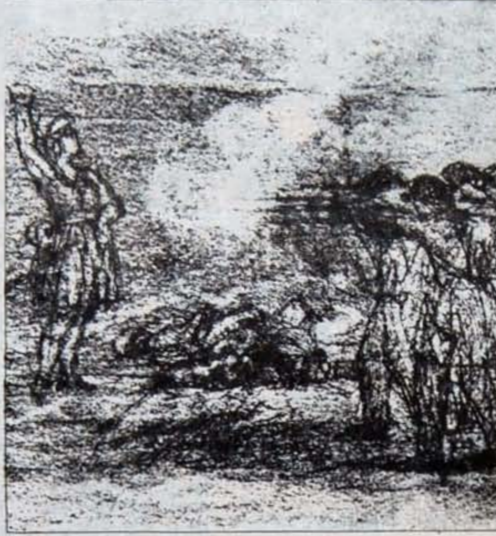
Ülkemizde kiracıların çoğunluğunun işçi ve emekçiler olduğu düşünülürse, kira düzenlemelerinin belli bir "asgari ücret oranlamasına" göre yapılması, "kiracıyı gözeten" bir uygulamanın temel şartıdır. Emekçi kitlelere devlet eliyle kiralık konut üretilmesinin yanında, sorunun köklü çözümü, kiraların asgari ücretle bağıntı içinde saptanmasından geçmektedir.

Paris Komünü 108 yaşında

Özgürlük için ileri!

Bugün dünyanın üçte birinde, dünya sosyalist sistemini oluşturan ülkelerde iktidarda olan işçi sınıfı, ilk kez, 18 Mart 1871'de Paris'te "Paris Komünü" ile kendi iktidarını kurarak kendi devletini 73 gün yaşatmış ve dünya işçi sınıfı hareketine çok önemli bir deneyim kazandırmıştı. Fransız işçi sınıfı, Fransa'nın tüm emekçilerini baskı altında inletenlerin, Fransa'nın düşmanları ile işbirliği yaparak ülkeyi yabancı işgale teslim edenlerin iktidarını alaşağı etmiş, o güne dek dünyanın hiçbir yerinde görülmeyen yeni bir iktidar yaratmıştı. "Paris Komünü' adıyla tarihe geçen bu yeni iktidar deneyimini Karl Marks şöyle tanımlıyordu:

"Komün, Fransız toplumunun bütün sıhhatli unsurlarını temsil eden, dolayısıyla da gerçek ulusal hükümet olduğu kadar ve aynı zamanda, yani bu sıfatla, emeğin özgürlüğüne kavuşmasının sürekli savaşçısı ve sözün tam anlamıyla Enternasyonal'dir. İki fransız ilini ilhak etmiş olan Prusya ordusunun gözünün önünde Komün de bütün dünyanın emekçilerini Fransa'ya ilhak ediyordu.' (Karl Marx, Fransa'da İç Savaştan)

Paris Komünü'nün en önemli kazanımı, işçi sınıfının iktidarı ele geçirebilmesinin ve ülkeyi yönetmesinin olanaksız olmadığını kanıtlaması oldu. Komün, bu özelliğiyle işçi sınıfı hareketi için unutulmaz bir deney oldu.

Dünyanın ilk sosyalist devletinin kurucusu Lenin, Paris Komünü'nü değerlendirirken yeni iktidarın üç önemli karakteristiğine işaret ediyordu:

1. İktidarın kaynağı, halk kitlelerinin aşağıdan yukarıya gelen insiyatifi olmuştur.

2. Halktan ayrı ve ona karşı kurumlar olan kolluk kuvvetlerinin yerini, halkın doğrudan doğruya silahlandırılması almıştır.

3. Memurlar ve tüm bürokratik görevlerde bulunanlar seçimle iş başına gelmekte ve kendilerini seçenler tarafından geri çağrılabilmektedirler.

İŞÇİ SINIFI BURJUVAZİYE KARŞI

18 Mart 1871 günü, mevcut hükümetin, Fransa'yı işgal etmekte olan Prusya'yla işbirliğine girişmesi üzerine, halk tarafından oluşturulan Ulusal Muhafız Merkez Komitesi harekete geçerek, Paris'teki tüm resmi devlet dairelerini işgal etti ve yönetimi ele geçirdi. Merkez Komitesi önce, silahlı işçilere kentte düzeni sağlama görevini verdi. Silahlı ordu kaldırılarak onun yerini silahlı halkın temsilcileri olan "Ulusal Muhafızlar" aldı.

Ulusal Muhafızlar Merkez Komitesi yönetimi ele geçirdikten tam 8 gün sonra, 26 Mart 1871'de Komün seçimleri yaptı. Genel oyla seçilen Komün Meclisi üyelerinden yirmi biri burjuva mahallelerinden, toplam 85 üyeliğin geri kalanının yarısı işçilerden, diğer yarısı da aydınlardan oluşuyordu. Burjuvazinin temsilcileri Komün'e karşı çıkarak bir süre sonra Meclis'ten çekildiler. Komün Meclisi devletin en yüksek kuruluşu olarak, bakanlıkların yerine yeni komisyonlar kurdu. Bu komisyonlar çalışmaları ile ilgili olarak Komün Meclisi'ne hesap veriyorlardı ve yasaları Komün Meclisi çıkararak uygulamaya koyuyordu. Komün, toplumda bir demokratikleşme sürecini başarıyla uyguluyordu. Uygulanan önlemlerle işçi ve emekçilere önemli kazanımlar sağlandı. Ancak bütün bu başarılara karşın Komün'ün bazı eksiklikleri vardı ve burjuvazi de boş durmuyordu.

KARŞI SALDIRI

Komün'ün en önemli eksikliklerinden biri, işçi sınıfını politik olarak yönlendirecek işçi sınıfı partisinden yoksun oluşuydu. Bu nedenle örgütlenme tam olarak sağlanamıyor ve alınan önlemlerden yeterli sonuç elde edilemiyordu. Fransa'nın düşmanın eline geçmesini, işçilerin eline geçmesine yeğleyen burjuvazi kısa sürede Paris dışında toparlandı ve Komün'e karşı saldırıya geçti. Prusya'nın da desteğine sahip olan Fransa burjuvazisinin silahlı kuvvetleri 20 Mayıs günü Paris'e girdiler. Komüncüler, örgütsüzlük nedeniyle, bu saldırıya karşı ancak 21/22 Mayıs gecesi direniş görüşmelerine başlayabildiler. İlk işleri, bütün halkı direnişe çağıran bildiriler yayınlamak oldu:

"Bütün iyi yurttaşlar, ayağa! Barikatlara koşun! Düşman duvarlarınızın içindedir! Cumhuriyet için, Komün için, özgürlük için, ileri! Silah Başına!"

Paris'te burjuvaziye bağlı birliklerle Komün'cüler arasında göğüs göğüse çarpışmalar oldu. Silah gücü olarak çok üstün durumda olan eski hükümete bağlı askerler, kadını, erkeği, çocuğuyla direnen Paris halkına insafsızca saldırdılar. 28 Mayıs günü işçi mahallelerinde ayakta kalan son barikat da düştü. Bundan sonra Komün'cülere karşı tam bir kıyım hareketi başladı. 30 binden fazla Komün'cü yargılanmadan kurşuna dizildi 40 bin kişi hapse atıldı. Fransız işçi sınıfının 73 gün süren iktidar deneyimi böylece sona erdi.

Komün, işçi sınıfının daha sonraki yıllardaki mücadelesinde unutulmaz bir örnek oldu. Komün'ün en önemli kazanımı, işçi sınıfının iktidarı ele geçirebilmesinin ve ülkeyi yönetmesinin olanaksız olmadığını kanıtlamasıydı.

Genç öncü'nün 1. yılı kutlu olsun

19 Mart, *İşçi, Köylü, Öğrenci Genç Öncüler Derneği - Genç Öncü*'nün kuruluş yıldönümü. 19 Mart 1978'de, 60 bilimsel sosyalist genç tarafından kurulan Genç Öncü'nün, bugün tüm Türkiye'de 60'dan fazla şubesi ve 500'den fazla birim örgütü bulunuyor.

Genç Öncü kuruluşundan bugüne, "NATO'ya Hayır" miting ve toplantılarında, 1 Mayıs 1978 mitinginde, 16 Mart Beyazıt katliamını protesto eylemlerinde, Dünya Barış Günü kutlama toplantılarında bulundu, İran halkıyla dayanışma gösterileri düzenledi.

Genç Öncü 7 militan sosyalist ve sosyalist bilim adamı Necdet Bulut için yapılan "Faşizmi Ezeceğiz" mitinglerinin de en başında yer aldı. Genç Öncü'ye yapılan saldırılar yalnızca fiili saldırılarla kalmadı. İran halkıyla dayanışma için düzenlediği gösteriler ve MHP'nin kapatılmasını isteyen bildirisi hakkında davalar açıldı. Bu örneklerin yanısıra, sayılarını belirlemenin olanaksız olduğu birçok saldırıya, davalara göğüs germek zorunda kaldı Genç Öncü. Bugün birçok cezaevinde 100'den fazla Genç Öncü militanı bulunuyor.

Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadeleşinde, gençliğin en başta gelen güvencesi olduğunu dostlarına ve düşmanlarına kabul ettiren Genç Öncü'nün birinci kuruluş yıldönümü kutlu olsun.

Kurultaya doğru CHP

Cumhuriyet Halk Partisi'nin Büyük Kurultay'ı yaklaştıkça parti içi ekipler arasındaki mücadele de yoğunlaşıyor. CHP'nin Ankara il kongresi hazırlığı içinde yapılan delege seçimleri bu mücadeleyi kamuoyunun dikkatine daha da yaklaştırdı. Basında yer alan ve CHP içindeki çeşitli grupların sözcüleri tarafından ısrarla doğrulanan haberler, delege seçimleri sırasında bugünkü yönetimin tüzüğe ve yasaya aykırı girişimleri yürüttüğü yolundaydı. Böylece CHP'nin hemen her kurultay döneminde birinci sıraya çıkan "delege ve seçim sahtekarlığı" tartışmaları yeniden bu partiyle ilgili değerlendirmelerin başlıca konusunu oluşturmaya başladı.

Edinilen bilgilere göre CHP'nin Ankara il kongresi için yarışan grupların sayısı dörde ulaşıyordu. Bunlardan birincisi, şimdiki il başkanının başını çektiği "Ümit Gürtuna" grubuydu. İkinci grup "Belediyeciler" adıyla anılıyordu ve Ali Dinçer'le Ali Topuz bu grubun yöneticileri olarak gösteriliyorlardı. Semih Eryıldız da bu grubun aktif elemanları arasında değerlendiriliyordu. Üçüncü grup, iki dönem önce belediye başkanlığı seçimleri sırasında Vedat Dalokay'ın karşısına çıkmasıyla tanınan Murat Belovacıklı'nın adıyla anılıyordu. Ankara Milletvekili Önder Sav'ın önderliğinde olduğu belirtilen dördüncü grubun ise Deniz Baykal'ın ve "Baykalcılar" diye nitelenen çevrelerin desteğinde olduğu bildiriliyordu.

Ankara ili çevresindeki delegelik seçimlerinin geçen hafta içinde ortaya çıkan sonuçlarına göre, şimdiki il başkanının başını çektiği grubun kazandığı delegelikler toplamın ancak dörtte birine ulaşıyordu. Öte yandan "muhalefette" denen gruplar arasında da çeşitli "ittifak" olasılıklarından söz ediliyordu. Bunlar arasında Ali Topuz ve Ali Dinçer ekibiyle "Önder Sav grubunun" bir ortaklık kurması olasılığına ciddi gözüyle bakılıyordu. Yine ısrarla üzerine basılan olasılıklardan biri de, Büyük Kurultaya dönük gelişmeler içinde, Deniz Baykal'ı destekleyen ekibin Genel Başkan Ecevit'le bir "uzlaşmayı" sağlamasıydı.

CHP'nin Büyük Kurultay hazırlıklarına ilişkin değerlendirmelerin tümü, parti içindeki farklı gruplar arasındaki çekişmenin Genel Başkan'ın konumunu hedef almadığı noktasında birleşiyordu. Tıpkı AP'nin son kongresi öncesindeki çekişmeler gibi, CHP içindekilerin de, "Genel Başkan'ın çevresi" üzerinde düğümlendiği vurgulanıyordu. Ne var ki yine bütün açıklığıyla ortaya çıkan olgulardan biri, artık Ecevit'in kişisel ağırlığının, tek başına CHP içindeki gruplar arasında bir dengeyi sağlamaya yetmediğiydi. Bu, Büyük Kurultay'a doğru, Ecevit'in kendisinin de gruplar arasındaki çekişmede ve pazarlıklarda bir rol almak zorunda kalacağı anlamına geliyordu.

Diğer bir deyişle, CHP içindeki bütün ekipler tarafından, parti içindeki tartışmaya, CHP'nin politik doğrultusuna ilişkin ciddi bir boyut eklemekten bugün de titizlikle kaçınıldığı anlaşılmaktadır. Bundan öncekilerde olduğu gibi yaklaşan Büyük Kurultay'a hazırlanırken de, CHP tabanının dikkatleri, parti yönetimindeki tek tek kişilerin üzerine çekilmektedir. Böylece CHP'nin örgüt tabanında da gitgide derinleşen huzursuzlukların politik sonuçlar vermesinin önleneceği umulmaktadır.

CHP yönetimindeki kişilerin ya da birbirlerine rakip çıkan grupların bireysel hesapları, bir yanıyla sadece kendilerini ilgilendirir. Politik demokratikleşme yönündeki vaatlerini veri alarak CHP'ye oy veren ya da onun tabanında yer alan emekçi kitleler için, bu hesaplar karşısında taraf olmak söz konusu değildir. Onlar için, CHP'nin, CHP'nin politik demokratikleşme yönündeki vaatleri doğrultusunda tutarlı bir politika izlemesi, emperyalizme ve büyük burjuvaziye ödün verme politikasını terketmesi, faşizm tehlikesi karşısında kararlı bir tutum takınması önem taşımaktadır. Dahası, CHP içindeki tartışmaların politik boyutuna sansür konarak kişisel çekişme boyutlarına indirgenmesi, tabanındaki huzursuzluğun faşist demagoji lehine çevrilmesine de olanak sağlayacaktır.

Bugünkü CHP iktidarının olduğu gibi CHP'nin kendisinin de önünde, politik bakımdan belirleyici bir tercih gelip dayanmıştır. CHP'nin yaklaşan Büyük Kurultay'ı, ancak bu tercih karşısında CHP'nin konumuna açıklık getirdiği sürece politik bir anlam taşıyacaktır.

Yumuşamaya karşı soğuk barış denemesi

ERCAN [illegible]ÜBOĞLU

Günümüz dünyasından somut gözlemler. Emperyalizm, bunalım içinde. Gelişmiş kapitalist ülkeler reformcu yaklaşımları benimsiyor. İngiltere'de, Federal Almanya'da sosyal demokrasiye teslim ediyor işlerin yönetimini. İspanya ve Portekiz'de aynı girişimi yinelemenin peşinde. Sosyal demokrasi kuşkusuz tek güvence değil. Daha saldırgan, daha kaba yöntemler de kullanılıyor. Neo-faşizm canlı tutuluyor.

PEÇELERİ YIRTMAK

İran, gözler önünde. İran, yanıbaşımızda. Ama İran bize ne denli uzak! Haber ve yorumları bize çoğunlukla batıdan geliyor, oysa İran bizim doğu komşumuz. Son günlerin gelişmesi, Humeyni'ye karşın İranlı kadınların çarşafı kaldırıp atmaları, peçeleri yırtmaları. Bu, İran'da daha şimdiden çok şeyin değiştiğinin bir kanıtı. Ama daha başka peçelerin de kalkması gerek.

İran, şu anki konumu ile bile emperyalizm için bir gerileme. Büyük bir gerileme. İran'ın daha getirecekleri de var. İran artık emperyalizm için güvenilir değil. Doğusundaki Afganistan'dan sonra İran da emperyalizmin etki, nüfuz, sömürü alanından çıkma sürecinde.

İran, öncülük sorununu da öne çıkardı. Öncülük, önemli. Humeyni önemli bir rol oynadı, ama olaylar şimdiden onu aştı, geride bıraktı. Toplumsal gelişmenin nesnel yasaları, eğilimleri, gelişme yönleri var. Bunlara karşı çıkmanın ergeç bir yaptırımı olmalı. TUDEH olaylarda ne kertede bir öncü işlevi gördü, bilinmiyor. Ama bilinen, olaylara sorumluluk bilinciyle yaklaşma gereği. Büyük beklentiler büyük düş kırıklıkları doğurabilir. Ama şimdiden İran'da hiçbir şeyin artık eskisi gibi olmayacağını, olamayacağını söylemek gerek. Şah'ın gidişinden hemen sonra üretimin yeniden başlayabilmesi işçi sınıfının bilinç düzeyini vurguluyor. İran derslerinden biri de bu. Niceliği ne olursa olsun, öncü güç, etkin, belirleyici güç, her yerde işçi sınıfı.

İran derslerinden biri de şu: CIA yanılmaz, yenilmez değil.

ABD yanılmaz, yenilmez değil. Kendi iç çelişkileri onları yanıltabilir, ama asık kararlı bir direniş ve karşı koyuş gerekli bunun için. Vietnam'da, İran'da olduğu gibi.

Türkiye'nin SAVAK'çıları da ders almalı İran'dan. Düşmez kalkmaz bir Allah, derler. Doğu sınırında "altımızı oyan" bir habis düşman yok artık.

AMERİKAN BARIŞI

"Pax americana" sonunda gerçekleşiyor mu? Nobel'in iki barış meleği Sedat ve Begin sonunda sözlerini tutuyorlar mı? Pax americana, Amerikan barışı, ya da Amerikan usulü barış demek. Özelliği, adaletsiz, tek yanlı olarak Amerikan çıkarlarını gözetmesi.

Bir zamanların Kissinger'inin ünlü mekik ve kahvaltı diplomasisini benimseyen Carter, Kudüs' le Kahire'yi aynı masaya oturtmayı başardı. Geride kalan hafta İsrail ve Mısır hükümetleri Carter'ın önerilerini benimsedikleri açıkladılar. İsrail'in yeri, konumu, çizgisi, emperyalist ve ırkçı nitelikleri biliniyor. Ama asıl Mısır'ın son birkaç yıldır içine yuvarlandığı gericilik ve bağımlılık çizgisi önemli.

Gelişmelerde eğilimler, eğilimin yönü önemli. Belirleyici olan, bu. Ortadoğu'daki gelişmelerin gösterdiği eğilim, emperyalizmin ve gericiliğin gerilemesi ve çöküşü. Eğilim bu yönde, ama kuşkusuz çöküş, kesin çöküş kendiliğinden olmayacak. Emperyalizmin çelişkileri ve halkların kurtuluş mücadeleleri bölgede güçler ilişkisini emperyalizm aleyhine değiştiriyor. İran örneği ortada, Yemen gözler önünde. Demokrat ve ilerici güçler tutucu ve gerici saldırganları püskürtüyor. Suudi Arabistan, bir çelişkiler yumağı. ABD emperyalizminin yedirip, içirip giydirdiği, besleyip donattığı bir ordu ile ayakta duruyor. Aynı konumdaki bir İsrail'le ise barışma ya karşı. Ama ABD Suudi Arabistan'ı Mısır'ın yanına çekmek için uğraşıyor. Pax americana ancak bu koşulla sağlanır çünkü, düşünce bu.

YANLIŞ HESAP

Yanlış hesap artık Hanoi'den dönüyor. Deng, "İsteseydik Hanoi'ye kadar gidebilirdik" buyuruyor. Neden gitmedikierini kendisi kendince açıklıyor, ama inandırıcı değil. Gerçek neden başka ve başka yerde. Onu Turhan Selçuk gösterdi. İki Pazar arka arkaya Cumhuriyet'te çıkan iki gerçekten nefis çizgisi ile Turhan bir çağın tarihini özetledi: Japon, Fransız ve Amerikan emperyalizmini yerle bir eden Vietnam halkı, hiç kuşkusuz "Çin sosyal emperyalizmi"ni de aynı akibete uğratacaktı. Deng'in saldırganlığı bu Destan'ın bir kafiyesi olurdu ancak. Ve işte bu yüzden Hanoi'ye gitmekten vazgeçti üstad. Kabul etmek gerekir ki bu hesap doğru bir hesaptı. Ama bunun gerisindeki yanlış hesap neydi, nereden kaynaklanıyordu?

İlk Amerikan uçaklarının Çin'e sefer yapmaya başlaması ve ilk Coca-Cola'nın Pekin'de içilmesi karşılığında Tayvan'ın bir sorun olmaktan çıkması ilan edilmektedir. Teng, bir yandan İran'da Sovyet tehlikesine dikkat çekmekte, öte yandan Carter'ın "yumuşak tutumunun Sovyetler'in işine yaradığını", oysa ABD'nin SSCB'ye karşı daha sert, kararlı ve enerjik davranması gerektiğini vurgulamaktadır. Bir yandan Vietnam sınırına asker yığan ÇHC, kuzeyde de Sovyet sınırındaki komando birliklerinin sayısını artırmakta, öte yandan Nixon ve Kissinger'i Pekin'e çağırmaktadır. Tüm bu çabaların takdir görmemesi, değerlendirilmemesi mümkün mü? ABD de, ÇHC'ni tanıması için Endonezya'ya baskı yapıyor. Endonezya'daki korkunç katliama yolaçan "devrimci çılgınlıklar" dönemi artık çok gerilerde kaldığına, ÇHC artık Bandung'u terkedip uslandığına ve sosyalizm düşmanlığında Suharto'yu bile geride bıraktığına göre, ABD "hadi kucakla abini de barışın bakim" diyor bu küçük (sosyalizme) düşman kardeşe!

Çin, uzun yıllar Üçüncü Dünya'ya devrim ihraç etmenin şampiyonluğunu yaptı. Bu görünüm pekçok kişi ve kuruluşu etkiledi, yanılttı. Emperyalizmin nice usta yöntemleriyle atbaşı giden bu yaklaşıma göre Sovyetler Birliği kalkınmasını sağlanuş, refah düzeyini yükseltmişti. Artık dünyanın başka ülkelerinin devrimci mücadeleleri uğruna bu refahı feda etmezdi. Bu yüzden de Sovyetler tutucu, status quo'cu bir ülke sayılırdı. Vietnam'a yönelen son Çin saldırısı bu yalanı da yerle bir etti, yıktı götürdü. Bağlantısızlar hareketinin, Vietnam'ı ateş içinde tanıyan ulusal kurtuluş hareketlerinin Çin'in gerçek yönelişini görmeleri bu olayla noktalandı. Hatta "Sovyet sosyal emperyalizmi" ortak paydası üzerinde zihin cimnastiği yapan nice kafada bile karışıklıklar doğdu, çatlak sesler çıktı. Gelişmenin öteki yanı, Sovyetlerle ilgili. SSCB'nin konu ile ilgili kararlı dayanışma tavrı biliniyor. Ama bunun bir de geçmişine göz atmalı. Vietnam 1968'den bu yana çok yoğun bir biçimde olmak üzere Amerika'nın silahlı saldırısına karşı direniyordu. ABD'nin en ileri teknolojili silahlarına karşı Vietnam, sosyalist ülkelerden sağladığı silahları, araç-gereçleri kullanıyordu. Sosyalist ülkelerin yardımları da SSCB kanalıyla ve ÇHC toprakları üzerinden Vietnam'a ulaşıyordu. Zaman zaman basında haberler çıkardı: "ÇHC Vietnam'a giden savaş malzemesinin sevkiyatını engelledi." İnanılmaz bir haber gibi gelirdi bu ve "gene bir Sovyet yalanı" diye geçiştirilirdi. İnanılmaz gibi gelen "yalan" gerçekmiş, baksamza.

Vietnam'ın uğradığı saldırı, ilk değil. Japonya, Fransa, ABD bu girişimlerden cümlenin malumu olan sonuçları aldılar. Çin yöneticileri de ilk derse girmiş bulunuyor. Turhan'ın nefis çizgilerinde dile gelen gerçek, bir anıyı tazelemeyi gerektirdi. 1972 yılı Ekim ayının 15'inde Paris'te 100 bini aşkın genç Vietnam için yürüyor. Gençlerin Paris sokaklarında yürümesi günlük, sıradan bir olay, ama bu gençler Avrupa'nın tüm ülkelerinden geliyor. Kapitalist ülkeler gibi sosyalist ülkeler gençliği de Vietnam'a barış istiyor. Faşist Portekiz'den, faşist İspanya'dan, faşist Yunanistan'dan ve 12 Mart'ın Türkiye'sinden binler, onbinler yanyana, omuz omuza, dayanışmalarını dile getiriyor. Yürüyüş gerçekten görkemli. Akşama, Jean-Pierre Timbaud sokağı 94 numarada Metalurjistlerin evinde kabul gecesi var. Kabul gecesinin konuklarından biri de Bayan Ti Bin. Bayan Ti Bin, o zamanki Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümetinin Dışişleri Bakanı ve Paris'te yapılmakta olan görüşmelerde GDH sözcüsü. Fransız arkadaşlar tanıştırdılar. Benim için kişisel bir onur olmanın ötesinde bu yarım saatlik ayaküstü görüşmeden buraya iki ilginç anıyı alacağım. Uluslararası dayanışmada sosyalist ülkelerin yeri, önemi ve katkıları konusunda Çin'in adı geçince şimdi daha iyi anladığım "diplomatik" bir ifade ile konuyu başka noktalara çevirdi Bayan Ti Bin. İkinci nokta, Bayan Ti Bin'in vurguladığı kararlılık ve zafere olan inanç, sarsılmaz güvendi. Yeneceğiz, diyordu, yeneceğimiz kesin. Savaştan da korkmuyoruz. Ama biz savaş değil, barış istiyoruz. Bunun için barış görüşmeleri sürdürdüğümüz direnişin en önemli savaş alanlarından biri. Japonya, Fransa ve şimdi de ABD. Zafere olan inancımızı bir an olsun yitirmedik. Bayan Ti Bin'in bugünkü yeri, konumu, görevi ne, bilmiyorum. Ama Japonya, Fransa ve ABD'ye şimdi Çin yöneticileri de eklendi. Değişen birşey yok. Vietnam halkının kararlılığı ve ona dayalı yenilmezliği sürüyor.

SOVYETLER BİRLİĞİ VE HİNDİSTAN ARASINDA GÖRÜŞ BİRLİĞİ

Sovyetler Birliği Devlet Başkanı ve SBKP MK Genel Sekreteri Leonid Brejnev, Hindistan'a yaptığı resmi gezinin son gününde, Hindistan ile Sovyetler Birliği arasındaki ilişkiler üzerine bir açıklama yaptı. Açıklamada, her iki ülkenin birçok uluslararası sorunlarda görüş birliğine varıldığı belirtiliyordu. Açıklamada yer alan ilginç bir nokta da, Sovyetler Birliği'nin Hindistan'ın uzay araştırmaları programına yeniden yardım etmeyi kabul etmesiydi.

Hindistan'ın Bangalore kentindeki uzay merkezini ziyaret eden Brejnev, uzay araştırmaları ve teknolojisi konusunda iki ülke arasındaki işbirliğinin derinleştirileceğini belirtti.

Hindistan ile Sovyetler Birliği arasında uzay araştırmaları alanındaki işbirliği, dört yıl önce kesilmişti. Sovyetler Birliği 1975 yılında ilk Hindistan yapma uydusu bir Sovyet füzesi ile Sovyet topraklarından uzaya fırlatılmış, 1978 yılı için öngörülen ikinci bir fırlatma projesi ise gerçekleşmemişti.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER AVRUPA EKONOMİK KOMİSYONU RAPORU'NA GÖRE AVRUPA ÜLKELERİNİN EKONOMİK BÜYÜME ORANLARI

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından yayınlanan yıllık raporda, Türkiye Avrupa ülkeleri arasında bu yıl en yüksek kalkınma hızını gerçekleştirecek ülke olarak gösterildi ve gayrısafi milli hasılanın büyüme hızının 1979 yılı içinde yüzde 7'ye ulaşacağı belirtildi.

Hükümet programlarına dayanılarak hazırlandığı sanılan raporda, Batı Avrupa ülkelerindeki ortalama ekonomik büyüme oranının yüzde 3,5 düzeyinde kalacağı belirtilirken, bu oran Yunanistan ve Yugoslavya için yüzde 6, Portekiz için ise yalnızca yüzde 3 olarak verilmektedir.

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu yıllık raporuna göre İngiltere, İrlanda ve Hollanda dışında tüm Batı Avrupa ülkelerinde ithalat, geçen yıla oranla artan bir hızla yükselecek, buna karşılık büyük ihracat artışı sağlanması beklenen Hollanda'nın dışında tüm ülkelerin ihracatları, geçen yılın düzeyinde kalacaktır. Ancak Norveç'in ihracatında önemli bir düşüşe karşı karşıya kalacağı da raporda belirtilmiştir.

Mısır-İsrail anlaşması

Yeni bir ihanet belgesi

Carter yönetiminin ısrarlı çabalarından sonra Mısır'la İsrail arasında bir barış anlaşmasının imzalanması için görüş birliğine varıldı. Bir süre önce Mısır Başbakanı Mustafa Halil ve İsrail Dışişleri Bakanı Moşe Dayan ile Carter ve ekibi arasında Washington'da yapılan görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Carter'ın, İsrail'in katı tutumunu yumuşatabilmek amacıyla Başbakan Menabem Begin'i Washington'a çağırması da sonuç vermemiş, Begin böyle bir davete uymayı daha başından reddetmişti.

Soruna bölgede çözüm bulmak üzere ABD Başkanı Carter'ın önceki hafta sonunda Tel Aviv'de başlattığı temaslar, genellikle bir sürpriz etkisi bırakarak, bir "barış anlaşması" nın ilkelerinin saptanmasıyla tamamlandı. Anlaşma sağlanması üzerine Carter ülkesine muzaffer bir bavayla dönüyordu.

İsrail'le Mısır arasında ayrı bir barış anlaşması imzalanması konusunda Carter yönetiminin ilk adımı, Sedat ve Begin'in geçtiğimiz yıl ABD'nin Camp David yöresinde buluşturulması olmuştu. Camp David'de gerçekleştirilen anlaşma ile Mısır'ın Sedat yönetimi, İsrail'in istediği temel ödünleri vermeyi kabul ediyordu. Bu ödünler, berşeyden önce Filistin halkının kendi geleceğini tayin hakkının bölgedeki gerici rejimler tarafından sınırlandırılmasına ilişkindi. İkinci olarak Sedat yönetimi, kağıt üzerinde İsrail'in çekilmesi öngörülmekle birlikte, siyonist yönetiminin Sina üzerindeki işgalini meşrulaştıran bir tutumu benimsiyordu.

Camp David'de Filistin halkının geleceği üzerinde bağlanan pazarlığın sonuçlandırılması sanıldığı kadar kolay değildi. Sedat yönetimi, kendisine biç olmazsa tutucu Filistin'li toplulukların desteğini sağlayacak ve onu tüm Arap dünyasının karşısına yerleştirmeyecek bir formülü arıyordu. Buna karşılık Begin yönetimi ise, Filistin halkının bağımsız devlet kurma hakkını kabul etmesi anlamına gelecek bir anlaşmaya imza koymaktan kesin olarak çekinlyordu. Hatta Begin yönetimi, Filistin halkının gelecekteki durumu için "özerklik" deyiminin kullanılmasına bile Camp David'de yanaşmamıştı.

Bu gelişmeler, Camp David "ihanet zirvesi"ni izleyen dönemde ayrı bir barış anlaşması yönünde ciddi adımların atılmasına olanak vermedi. Daha da önemlisi bu dönemde Ortadoğu'da güçler dengesini emperyalizmin müttefiklerinin aleyhine değiştiren çok önemli gelişmeler oldu. Afganistan'da devrimci bir yönetimin kurulmasından sonra İran'da Şah diktatörlüğünün yıkılması, bu gelişmelerin en önemlileriydi.

Bu köklü değişiklikler, Mısır'la İsrail arasında ayrı bir barış anlaşmasının imzalanması yönündeki ABD politikasında şu önemli sonuçları doğuruyordu. Birincisi İran'da ulusal güçlerin iktidara gelmesi, Filistin halkının bölgedeki konumunu büyük ölçüde güçlendirdi. Ulusal İran yönetiminin Tahran'daki İsrail Büyükelçiliğini kapattıktan sonra, ülkedeki ilk temsilcilik olarak FKÖ ile diplomatik ilişki kurması, bu gelişmeyi simgeliyordu. İkincisi yine İran'daki değişiklik, ABD'nin ve müttefiki İsrail'in petrol kaynaklarına da ağır bir darbe indiriyordu. Üstelik İran'daki gelişmeler Suudi Arabistan'daki gerici rejimin huzursuzluğunu da artırmış, bu ülkenin "ayrı bir barış anlaşması"na rızasının sağlanmasını daha da güçleştirmişti.

Diğer bir deyişle zaman çok büyük hızla emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarları aleyhine işliyordu. Mısır'la İsrail'in ayrı bir barış anlaşmasına imzalarını koymalarında yitirilen her zaman, böyle bir çözümü gelecek için daha da olanaksız hale getiriyordu. Bu, Mısır'ın önerileri karşısında katı bir tutum takınan İsrail'e Amerikan kaynakları tarafından yapılan uyarıların temel noktasını oluşturuyordu. İsrail'in uzlaşmazlığının Mısır'ı bile Amerikan müttefikliğinden uzaklaştırabileceği, bölgede antiemperyalist harekete yeni bir ivme kazandırabileceği, Suriye ve Irak yönetimlerinde radikal eğilimleri kamçılayabileceği dile getiriliyordu.

Bu değerlendirmeler, bir-iki hafta önceki uzlaşmaz tutumundan sonra kısa bir sürede Begin yönetiminin geçtiğimiz hafta Carter'ın önerilerini kabullenmesiyle sonuçlandı. Bu uzlaşmayla kayıplı çıkan İsrail yönetimi miydi? Olgular, hiç d bu kanıyı doğrulamıyordu. Mısır İsrail'e petrol satmayı kabul etmiş, hatta İsrail'in çekileceği Sina'dan çıkarılan petrolün de bir bölümünün İsrail'e satılması önerisini reddetmişti. Filistin sorununda da Mısır, İsrail'in önerdiği ve ABD'nin dayattığı "özerklik" formülasyonunu benimsiyordu. Bu, doğrudan doğruya Filistin halkının geleceğinin, kendi elinden alınarak bölgedeki diğer Arap rejimlerine terkedilmesi anlamını taşıyordu.

Sedat yönetiminin imza koymaya hazırlandığı bu ihanet anlaşması, asıl amacı olan, Amerikan emperyalizmine güven aşılama işlevini bile yerine getiremeyecektir. Tam tersine bu anlaşmanın da Ortadoğu'daki ulusal kurtuluş mücadelesine çarparak dağılması, emperyalizmin olduğu gibi Mısır ve İsrail'deki gerici rejimlerin de iflasını hızlandıracaktır.

Halkın örgütlü gücü İran Devrimini yaşatıyor

İran balkının demokratik bir rejim için mücadelesi yeni sorunlarla karşı karşıya. Diktatörlüğün devrilmesinden sonra, bu kez demokratik dönüşümlerin geri dönülmez biçimde gerçekleştirilmesi için mücadelede ediliyor. Geçmişte İran halkının tepesine tüneyen cellatlar, SAVAK ajanları, generaller işledikleri suçların cezasını görüyorlar. Bugüne dek 60'dan fazla suçlu idam edlidi. Hükümet tarafından, özgürlük için mücadele eden bütün örgütlerin her türlü özgürlükten yararlanacakları açıklandı...

Ancak bu gelişmeler, İran'da ciddi sorunların olmadığı anlamma gelmiyor. Bazergan hükümeti iktidarın alınmasından önceki halk hareketinin kendiliğinden görünümüne aldanıp, o hareketin örgütlü ve mücadeleci olan yanını gözden kaçırıyor. Kadınların çarşaf giyme zorunluluğuna karşı gösterdikleri anlamlı direniş, halk bareketinin örgütlü kesimlerinin oldukça da güçlü olduğunu gösterdi. Ellibin kadının, özellikle de kamu keslıninde çalışan emekçi kadınlar olması, bu gücün önemini bir kat daba arttırıyor.

Humeyni yönetiminin, halkın yalnızca kendiliğinden mücadelesini abartıp, artık devrimin kazanıldığını ve herkesin evlerine çekilmesini telkin etmesi, önemli bir yanılgı olacaktır. İran halkı kendi eseri olan demokratik iktidarı, yine kendisi koruyacak ve geliştirecektir. Yeni iktidarın adı ne olursa olsun, önemli olan, iktidarın demokratik niteliğinin pekiştirilmesidir.

İran'daki sorunların çözümünü geciktirecek bir unsur da, ABD'nin hâlâ sürdürdüğü yeni yönetimi etkileme girişimleridir. ABD'nin -bölgedeki diğer ülkelerde olduğu gibi - İran'da da tek bir politik tercihe değil, aynı anda birden çok tercihe oynaması, önümüzdeki günlerin muhtemel gelişmesidir. Bu politikanın İran'da da uygulanması ve başarılı olmasına karşı durmak İran halkının mücadele hedeflerinden biri halindedir.

İran'da tüm halkçı güçlerin ulusal demokratik mücadelesinin, çözüm bekleyen sorunları var. Bugünün görevi bu sorunların üstesinden gelecek olan gücün, halkın örgütlü birleşik gücünün etkinliğini arttırmaktır.

değişen dünya

"Değişen Dünya..." Elinizdeki sayıdan itibaren her hafta Yürüyüş'ün dünyanızın gündemindeki belli başlı sorunları değerlendirmeye çalışacağı köşe bu başlığı taşıyor. Dünyamızın sürekli değişimi, insan toplumlarının herbirinin yaşamında köklü dönüşümlerin birbirini izlemesi biçiminde kendisini gösterir. Bu dönüşümler, ülkeden ülkeye gösterdikleri özgün farklılıklar ne olursa olsun, yaşanan çağa damgasını vuran evrensel bir nitelik de taşırlar ve evrensel yasallıklara göre oluşurlar. Kimi zaman tarihin akışı, bazı ülkelere, tüm dünyanın değişme sürecine damgasını vuran temel dönüşümleri kendi tarihlerinde çarpıcı bir örnek olarak bütünleştirmeleri ve simgelemeleri özelliğini kazandırır.

Vietnam, bu özelliği kazanan ülkelerin herhalde en önemlilerinden biridir. Vietnam halkının yakın tarihi, emperyalizmin boyunduruğu altındaki halkların ulusal kurtuluş mücadelelerinin çağımızda emperyalizmin dünya egemenliğini parçalaması sürecine katkısı, birbiri ardısıra üç emperyalist güce karşı aralıksız sürdürülen kahramanca savaşlarla simgelemiştir. Fakat bu ulusal kurtuluş süreci, yine Vietnam'ın kısa tarihinde, işçi sınıfının iktidarı altında toplumların sosyalizme geçerek sosyalist demokrasiye kavuşmasında da bir örneğini vermiştir.

Bugün Vietnam halkının tarihine, yöne günümüze özelliğini kazandıran başlıca olguları biraradu gözler önüne sergileyen sayfalar eklenmektedir. *İnsanlığın "modern" baş belası kesilen maocu hegemonyacılığın ve saldırganlığın hedefi yine Vietnam olmuştur.* Fransız, Japon, yine Fransız ve Amerikan emperyalistlerinden sonra kahraman Vietnam halkının şimdi de Pekin hegemonyacılarının saldırısına uğraması, maoculuğun günümüzde emperyalist saldırganlığın beşinci kolu olarak üstlendiği işlevi, ne yazık ki "pek güzel" özetlemektedir.

Yeniden Vietminh

Karşı-devrimci Pekin yönetiminin sosyalist Vietnam'a karşı giriştiği saldırı, yalnız Vietnam'da sosyalizmin kazanımlarını ve O'nun bağımsızlığını boğmaya yeltenmenin bir ürünü değildir. Bu saldırı, aynı zamanda, tüm bölgede emperyalizmin amacını gerçekleştirmeye yöneliktir. Diğer bir deyişle bu saldırıyla, tüm bölgede devrimci dönüşümlerin önü alınmaya, bölge halkları sosyalist Vietnam'ın enternasyonalist politikasının paha biçilmez desteğinden yoksun kılınmaya çalışılmaktadır.

Vietnam'ın tarihinde bugün açılan sayfa, sadece maocu-emperyalist işbirliğini teşhir ederek, günümüzün dünya politikasındaki bir olguyu vurgulamakla da kalmamaktadır. Pekin'in Vietnam'a saldırısı, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde şantaj, kuvvet tehdidi, dayatma gibi soğuk savaş unsurlarının egemen kılınması yolundaki, dünya gericiliğinden kaynaklanan eğilimin canlılığını da çarpıcı biçimde kanıtlamıştır.

Dahası da var: Pekin'in Vietnam'a karşı saldırısı, emperyalizmin dünya sosyalizmini derin bir bunalım içinde gösterme, böylece gitgide saklanamaz hale gelen kendi tarihsel çözümsüzlüğünden dikkatleri uzaklaştırma çabalarıyla da denk düşmektedir. Pekin'in silahlı saldırısı, emperyalizmin dünya sosyalizmine karşı ideolojik saldırısında yeni bir kapıyı açmıştır. Kamboçya'daki kanlı Pol-Pot rejiminin devrilmesini bir sözümona "Vietnam müdahalesi"nin sonucu gibi göstererek Çin saldırısına *"sosyalizm içi bir kapışma"* türünden gerekçeler bulma çabaları, bu ideolojik karartma taktiğinin parçalarıdır.

Ne var ki çağımıza damgasını vuran ve hiçbir sahtekarlığın tersine çeviremeyeceği temel bir gelişme doğrultusu daha vardır: Emperyalizme ve savaşa karşı dünyanın tüm antiemperyalist, barışçı, ilerici, demokratik güçlerin eylem birliğinin sürekli gelişip güçlenmesi. Pekin'li saldırganlara karşı bağımsızlığını korumak için dövüşen sosyalist Vietnam'la dayanışma, bir kere daha bu eylem birliğinin dünya tarihindeki belirleyici rolünü simgeleyecektir. Bundan 39 yıl önce Japon emperyalistlerine karşı Vietnam'daki bütün yurtseverleri birleştirerek kurulan Vietminh, "Vietnam'ın Bağımsızlığı İçin Devrimci Cephe" şimdi dünyadaki bütün antiemperyalist güçleri bağrında toplamış olarak ikinci kez ayaktadır.

• YÜRÜYÜŞ

Sosyalizmin kültür devrimi:

Bulgaristan'da halk okuma odaları örgütü

TÜRKER ACAROĞLU

Bulgar Kültür Komitesinin çağrılısı olarak, eşimle birlikte, Bulgaristanda yaptığımız 23 günlük bir inceleme gezisinden yeni döndük. İki günü Sofya Ulusal Kitaplığını, bir günü de Halk Okuma Odaları örgütünü incelemekle geçirdik.

Bulgaristan'da toplam olarak ·0 bin 791 kitaplık var. Ülkenin kitap fonu 49 milyon 941 bin 705'i buluyor. Ülkenin nüfusu 8 milyon 500 bin, okuyucu sayısı ise 3 milyon 224 bin. Bunlardan 1 milyon 162 bini çocuk. Ödünç alınan kitap sayısı ise 41 milyon 94 bin.

Bulgaristan'ın 27 il merkezindeki büyük kitaplıkları Sofya Ulusal Kitaplığı yönetiyor. Ulusal kaynakça ile Derleme işleri de bu kitaplıkta toplanmış. Ulusal kaynakça, sekiz dizi biçiminde hazırlanıp yayımlanıyor. *"Bılgarski knigo pis"* adını taşıyan ulusal kaynakçanın 1. dizisi, kitapları, notaları, grafik ve kartografik yayınları içeriyor ve 15 günde bir yayımlanıyor. Bunun yıllık bir biçimi de var. Aylık olarak yayınlanan 2. dizi hizmet ya da devlet yayınları ile disertasyonları (tezleri) içeriyor; bunun da yıllık bir cildi var. Yılda bir yayımlanan 3. dizi gramafon plakları kapsıyor. Yıllık olan 4. dizi, gazeteler, dergiler, bültenler, süreli derlemeler gibi yayınları tanıtıyor. 5. dizi 15 günlük bir bülten ve Bulgar dergileri ile süreli derlemelerindeki makaleleri içeriyor. Aylık bir bülten olan 6. dizi Bulgar gazetelerinde çıkan makaleleri kapsıyor. "Bulgarika" adını taşıyan 7. dizi, bütün dünya ülkelerinde Bulgarlar ve Bulgaristan'la ilgili olan yabancı yayınları her yıl tanıtıyor. 8. dizi de yılda bir kez çıkan Bulgar kaynakçaları kaynakçası.

Yeni Bulgar Derleme Yasası geçen yıl çıkmış. İlkin 1897'de yayımlanan bu yasa, dördüncü kez değiştirilip yayımlanmış. Basma yazı ve resimleri yirmişer nüsha olarak derliyorlar. Taşradaki derleme işlerini yerel kitaplıkları yürütüyor. Basma yazı ve resimlerden başka filmleri, plakları, bandları, banknotları, madeni paraları, madalyaları ve her çeşit belgeyi derleyip saklıyorlar. Sovyetler Birliği ve ABD ile yayın ve basılı fiş değişimi yapıyorlar.

Pek ilginç bir tarihçesi olan Halk Okuma Odalarını ise, bir bakanlık derecesinde örgütlenmiş bulunan Kültür Komitesi yönetiyor. Bu bölümün müdürü olan sayın Dragoman Zlatkov, bizi kabul ederek örgüt üzerine gerekli bilgi ve belgeleri verdi.

Fransızlar bu örgüte "Foyers de Lecture" (Okuma ocakları), İngilizler "Reading Clubs" (Okuma Klüpleri) diyorlar. Bizse alışılmış biçimiyle Okuma Odaları diyebiliriz.

Halk Okuma Odalarıyla Bulgar halkı, tarihinde çok özgün bir örgüt yarattı. Bu kültür ve uygarlık örgütü, öteki ulusların gelişme tarihinde görülmemiş bir başarıya ulaştı. Bugün de bu okuma örgütü, genç kuşakların coşkusu ile yönetiliyor. Bu, rasgele bir olgu değildir. Ulusal Halk Okuma Odaları, düzinelerce Bulgar kuşaklarının eğitsel ve kültürel gelişimine bağlanabilir. Daha Osmanlı döneminde iken açılmış olan bu odalar, daha sonra faşizme karşı mücadelede de başlıca rolü oynadılar. Şimdi de bunların faaliyeti kültür devrimini, toplumcu bünyeyi, yeni insanı yaratma işini yayma çalışmasından ayrı tutulamaz.

İlk Okuma Odaları, Bulgaristan daha Osmanlı egemenliği altındayken, 1856 yılında Ziştovi, Lom ve Şumnu kentlerinde kurulmuş Em. Vaskidoviç, Kr. Pişurka, S. Dobroplodni vb. gibi ilerici Bulgar aydınlarının girişimiyle Bulgaristan'ın bağımsızlığını elde edişine kadar tam 131 Halk Okuma Odası açılmış.

Halk Okuma Odaları, belli bir statüye göre çalışıyor. Seçimle gelen bir Komite tarafından yönetiliyor. Kalabalık bir üye sayısı var. Düzenlice ödenen aylık ödentilerle masrafların karşılıyor. Demokratik bir merkeziyetçilik ilkesine göre kurulmuşlar. Sayı, derinlik, amaç, örgüt bakımından başka ülkelerin Kültür Evlerinden apayrı kuruluşlar. Bizim Halkevlerine benziyorlar, ama gene de ayrıldıkları noktalar çok. Halk Okuma Odaları, Bulgar halkının uyanışında temelden etkili olmuş. Geçmişte bağımsızlık mücadelesinde gençler ve yetişkinler üzerinde devrimci düşünceier uyandırmak, kültür ve uygarlık kıvılcımları tutuşturmak için bu Odalar çok çalışmış. Bu mücadeie, Osmanlılara karşıydı. Bir de o dönemde Bulgarların bağımsız bir kilise kurma hakkını elde etmesi sorunu vardı ki bu da Yunan rahipler sınıfına karşıydı. İşte Bulgaristan'ın bu siyasal ve ruhani bağımsızlığını kazanmasında Halk Okuma Odaları başlıca bir rol oynamış. Köyiere kadar yayılmış Rum papazları, Bulgar halkını, dilini, tarihini yeryüzü haritasından silip rumlaştırmak için çalışmışlar.

Bulgar ruhunu ve vicdanını zaptetmek istlyen Rum kilisesini, Bulgarlar, apaçık Osmanlı egemenliğinden daha kurnazca ve tehlikeli buluyorlardı. Ancak, İstanbul'daki Fener patrikhanesinden bağımsız bir Bulgar ekzarhlığı hakkını elde ettikten sonra, bu kez siyasal bağımsızlık istemeğe başladılar. Ulusal bağımsızlık mücadelesinde, özellikle 1876 Nisan ayaklanmasının hazırlanmasında Halk Okuma Odaları faal bir biçimde çalışmış. Özellikle Büyük Tırnova, Eski Zağra, Rodop, Orta Balkan bölgelerinde halkı uyandırmak için Okuma Odaları canla-başla çalışıp, çabalamış. Bu bölgelerdeki Halk Okuma Odaları devrimci komitelerle işbirliği yapmışlar. Çarpıcı bir örnek olarak şunu söyliyelim: Halk Okuma Odaları üyesi olup aynı zamanda devrimci olan Bela Çerkva'lı Baço Kiro (ki Sofya'da bir sokak hâlâ onun adını taşır, 1930'da Türkçe "Deliorman" gazetesi ve basımevi bu sokağın 2 numaralı binasında çalışırken ben de orada tam bir yıl oturmuştum), Selvi'li Stefan Peşev ve daha düzinelerce âsi, 1876 Nisan ayaklanmasına olduğu kadar, 1877-78 Türk-Rus savaşına da aktif olarak katıldılar.

Bağımsızlıktan sonraki dönemlerde de Halk Okuma Odaları Bulgar kültürünü, edebiyatını, basınını yayıp geliştirmek, Bulgar yurtseverliğini alevlendirmek için olumlu bir sınav verdi. O günden bu güne Halk Okuma Odaları varlıklarını daha da sağlamlaştırmış, faaliyet alanlarını genişletip zenginleştirmiş. Kitaplıkları, okuma salonları, türlü-çeşitli kursları, tiyatro, konser müze, alanlarında, daha başka alanlardaki faaliyetleriyle Halk Okuma Odaları, doğrusunu söylemek gerekirse, kahramanca bir çalışma örneği göstermişler.

Bulgaristan, bağımsızlığını elde ettikten sonra Halk Okuma Odalarının önemi ve rolü daha çok artmış. Sosyalist düşüncelerin yayılmasında olduğu kadar faşizm ve kapitalizme karşı mücadelede de gerçek bir güç ve genişlik kazanmış. Gençlerin ve işçilerin gönlünü kazanan Halk Okuma Odaları, ilerici kavramların, devrimci düşüncelerin yaygınlaştırılmasında bir kültür ocağı olarak kullanılmışlar.

Osmanlı dönemine rastlayan Bulgar rönesansında olduğu gibi, bağımsızlıktan sonra ve 9 Eylül 1944'e kadar Halk Okuma Odaları, halkla el ele vererek, ilerlemiş.

Şimdiki sosyalizm çağında Halk Okuma Odaları, gelişmesinin doruk noktasına ulaşmış. Bulgar halkının önderi Georgi Dimitrov, 1949'da şunu söylemişti: *"Halkımızın kültür tarihinde değerli hizmetleri geçen Okuma Odalarımız, şimdi ülkenin her yerinde gerçekten kültür ve eğitim ocağı, halk yığınları arasında siyasal ve bilimsel bilgilerin yayıcısı olmak gibi yepyeni bir görevle karşı karşıyadırlar."*

Halk Okuma Odalarına düşen görevler; çağa, halkın isteklerine göre değişiyor. Örneğin, Bulgar rönesansı dönemindeki görevleri: halka eğitim ve kültür yaymak, yabancı kültür etkilerini yok etmek, cahillik ve baskıyla mücadele, Bulgarların bağımsızlığına dönük ulusal devrimci hareketi desteklemek vb. idi.

Bağımsızlıktan sonra, özellikle faşizme karşı mücadele döneminde görevleri değişti: her yere ilerici bir kültür aşılamak, faşist yönetime karşı anti-faşist mücadeleyi güçlendirmek, Büyük Bulgaristan hayaliyle faşist bir rejim kurmak isteyen şoven bir ideolojiye karşı mücadele, okumazyazmazlıkla, ve her türlü cehaletle mücadele vb. gibi.

Anti-faşist faaliyette bulundukları gerekçesiyle 1941-44 yılları arasında 480 Halk Okuma Odası hükümetçe kapatılmış.

1911 yılında kurulan Halk Okuma Odaları Birliği, 1957 yılında toplanan Vatan Cephesinin IV. Kongresiyle Vatan Cephesine katılmış. Ama Halk Okuma Odaları kendi yönetimini, özel karakterini korumuş.

(DEVAM EDECEK)

Devlet tiyatrosu:

ödenekli sanatçılar ne yapsın?

TRT Televizyonu Seslendirme Bölümü koridoru öylesine Devlet Tiyatrosu sanatçısı ile dolu ki şaşıyor insan. Devlet Tiyatrosu sanatçılarının tek işi, seslendirme mi diye düşünüyor. Tüm günlerini TRT'de geçiren sanatçıları akşam olup da sahnede görünce yine düşünüyor ' ne zaman bu oyuna hazırlandı, ne zaman ezberledi rolünü' diye. Sonra dizilerdeki herhangi bir kişi ile özdeşleştirdiği sanatçıyı başka bir rolde görünce yabancılık duyuyor. Hele reklamlarda herhangi bir malın tanımı ile biliyorsa o sanatçıyı, rolü ile hiç özdeşleştiremiyor. Örneğin Çokomilk reklamı yapan Soner Ağın'ı Mesa reklamlarına çıkan Zafer Ergin'i çok değişik bir rol de olsa değişik bir birlikte algılama güçleşiyor.

" Bir Devlet Tiyatrosu sanatçısı, yaşamını sürdürmesi için gerekli ücreti alabilse çalıştığı kurumdan, bir sanatçı seçtiği meslek dalından yeteri kadar para kazanabilse, neden başka dallarda çalışmaya yönelsin ve neden sevmediği halde başka başka konularda çalışsın. " Böyle diyor Devlet Tiyatrosu çalışanları ve itiraf ediyorlar ki bir çok seslendirme çalışmasını sevmeyerek, seçmeden ve istemeden yalnızca parasal zorluklar karşısında yapıyorlar.

Örneğin bir seslendirme çalışmasında, önceden rolünü oynamış, yorumlamış bir sanatçının adına, o rol Devlet Tiyatrosu sanatçısı tarafından Türkçe seslendiriliyor. Üstelik dizideki sanatçı hiçe sayılarak sesi ile tanınıyor. Örneğin Columbo'nun sesi, Petroçelli' nin sesi ya da Mc Millian' ın karısı olan Sally'nin sesi televizyon seyircileri arasında kişinin kendisinden daha çok meşhur oluyor.

Ve Devlet Tiyatrosu sahnelerinde gerçek görevini yapan, rolünü oynıyan sanatçı sahnede de onu izlemeye gelen kişilerce bu ikincil görevleri ile tanınıyor.

Üstelik bu ikincil görevler, Devlet Tiyatrosu sanatçılarının zamanının büyük bir kısmını alıyor. Devlet Tiyatrosu sanatçıları, 12 saatlik çalışma zamanının yalnızca dört saatini tiyatrosuna ayırıyor. Artan zamanlar değişik işler aramayla geçiyor. Ve televizyon onlar için büyük bir geçim kaynağı, ekmek kapısı oluyor. Gerek seslendirme çalışmaları, gerek televizyonda tiyatro onların ' gözlerini kapayarakvazifelerini yapmalarına ' neden oluyor.

KISA KISA... KISA KISA

İstanbul'da Atatürk Kültür Merkezi'nde Dostlar Tiyatrosu adına Genco Erkal ve Zeliha Berksoy Brecht Kabare adlı oyunu sahnede uyguluyorlar. Berksoy ve Erkal'ın sahnede uyguladıkları oyun, Brecht'in şiirleri, öyküleri ve şarkılarının derlenmesi oluyor. Genco Erkal tarafından düzenlenen oyun, Brecht çevirilerinden Brecht bestecileri Hans Eisler - Kurt Weill'in parçalarından oluşuyor. Haftada iki kez sahneye gelen oyunun sahne düzenini Mehmet Deniz, Kareografisini ise Mehmet Akan yaptı.

•

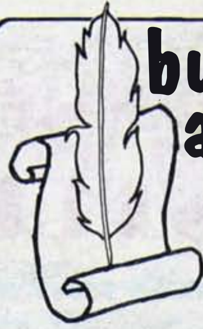
Ankara Çocuk Tiyatrosu (AÇT) 1979 Çocuk Yılı nedeni ile yurt çapında turne düzenledi. Üç yıldan bu yana Ankara'da çocuklara oyunlar düzenliyen tiyatro ürünlerini, Dünya Çocuk Yılında diğer illere ulaştırmayı amaçlıyor. AÇT, Kayseri, Konya, Sivas, İskenderun, Mersin, Ordu, Trabzon, Rize illeri de düzenlenmesi planlanan turne 60 gün sürecek.

•

Devlet Tiyatroları bu yıl, şimdiye değin süre gelen düzenden daha değişik gösterileri seyircilerine vermeyi amaçlıyor. Oyunun ötesinde, değişik sanat dallarını da tüm seyircilerine göstermeyi planlıyor. Devlet Tiyatroları gösterilen geleneksel karagöz oyunları Ankara gösterileri dışında turneye çıkıyor. Ankara'da okullara, anaokullarına ve ıslahevlerine ücretsiz gösteri yapan Mustafa Mutlu, 600 yıllık zengin karagöz tasviri kolleksiyonu sahibi. Geleneksel gölge oyunu Karagöz'iin Anadolu turnesi Dünya Çocuk Yılı nedeni ile düzenlendi.

•

Balet Mehmet Balkan Münih'te düzenlenecek olan Uluslararası bale şölenine katılıyor. 25-27 Mart arası düzenlenecek olan şölen bir yarışma anlamında değil. Şölen ülkelerarası altın, gümüş, bronz madalya almış sanatçıların gösterilerini kapsıyor. Balkan ise, Türkiye adına ilk kez Bronz madalya almış bir sanatçı. 1978 yılında Varna'da yapılan uluslararası Bale Konkurunda, kişisel olarak katıldığı yarışmada dünya üçüncüsü oldu. Türkiye'den Evinç Sunal'ın jüri üyesi olarak katıldığı yarışmada birinci Çekoslovakya, ikinci ise Sovyetler Birliği seçildi. 16 ülkenin katıldığı yarışmada ilk kez Türkiye adına katılan Mehmet Balkan, üçüncü seçilmişti.

bu aşamada

Şukran Kurdakul

" Selam!

"bu aşamada" haftanın kimi olaylarına değinen yazılardan oluşacak.

Yurtyönetiminden kaynaklanan olaylar... Sanattan kaynaklanan olaylar..

Brecht'in "Hitler Faşizminden Hayatı Hakikiye Sahneleri" oyunu da bu olayların içindedir. İlya Ehrenburg'un Dipten Gelen Dalga adlı büyük romanı da.

Dergiler.. Özellikle düşün ve sanat dergileri.

Sanatçılar.. Özellikle duyarlıkları sosyalist gerçekçi sanat görüşleri doğrultusunda yeni yeni bileşimlere varan şairlerimiz. O kitaplarını okuyup ta iki söz edemediklerim. "Gizli sansür" odaklarının oyunlarına gelmeyen, şiir geleneğimizin yeni umutlarını, hiç değilse, kişiliklerini simgeleyen dizeleriyle beğeninize sunacağım.

Bundan böyle, bir sendikanın ya da demokratik kuruluşlardan birinin toplantısına gitmişsem izlediklerim, değerlendirdiklerim artık yakınlarımla söyleşme anırında kalmayacak. "bu aşamada" söz konusu edilecek demektir.

Öte yandan, güncelle tarihsel arasındaki ilişkileri olgu-belge ve koşulların özelliği bağlamları içinde vermeye özen göstereceğim.

İnanıyorum ki söz önemini yitirmedi hiçbir zaman.

Bilimsel sosyalizmi yaşama geçirme adına, barış ve kardeşlik adına savaşım gücünü yitirmeyenlere elimden geldiğince katkıda bulunma amacıyla söz alıyorum sizden.

Ve söz veriyorum.

Bilimsel sosyalizmi yaşama geçirme adına...

Barış ve kardeşlik adına. "

142. madde yargılanırken

Okudunuz mu? 142. madde Anayasa Mahkemesi'nde yeniden yargılanıyor.

Yıllar yılı yaratma (ve doğaylı yoldan ikizi 141. madde gibi) örgütlenme özgürlüğümüzün karşısına çıkan Mussolini işi hukuk anlayışının simgesi..

Kaç kuşak bu çağdışı maddenin görünür görünmez sansürüyle özgürlüğünden oldu, kaç yıl.

Bilim ve sanatın ilk büyük gereksinimi düşünce özgürlüğüdür. Düşünmeyi yalnız kişinin kendisini ilgilendiren bir olay olarak aldınız mı insanı insanlığından soyutladınız demektir. Düşüncenin özgürlüğü, ürünlerinin güvence altına alınıp alınmaması ile vardır ya da yoktur.

Ürün dergisi sorumlusu Ahmet Taştan'ın 142. maddenin Anayasaya aykırı olduğu yolundaki savını "ciddi" bulduğunu belirten ilgili mahkeme kararında - bu konuda - şöyle deniyordu:

"Ünlü hukukçu Ribere, herhangi bir düşüncenin oluşabilmesinin kişinin bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşabilmesine ve bunlar arasında fikirler edinebilmesine ve seçme yapabilmesine bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu da ancak kişiye sağlanabilecek hukuki olanak ve yasal garantilerin bulunabilmesine bağlıdır. İşte böyle bir ortam yaratılmadığı ve bu olanaklar sağlanmadığı takdirde kişinin özgür bir irade ile edindiği fikirler arasında sentez yapmasına ve bunları dilediği biçimde açığa çıkarmasına olanak bulunamaz. Böyle bir ortamda kişinin düşünce özgürlüğünden söz edilemez, veya böyle bir özgürlüğün uygulanması gerçekleşemez. Bu itibarla Anayasamızın 20. maddesindeki özgürlük, belirttiğimiz gibi, düşünce ve fikirlerin açığa vurulmasını güvenç altına alan özgürlüktür."

Burjuva devrim sürecinin ilk aşamalarında saltçı iktidara karşı verilen kavganın düşünce ürünlerini (Hürriyet Kasideleri, Hân-ı Yağmaları) yasaklayanların da kendilerine göre bir takım savları, gerekçeleri vardı. Hüseyin Rahmi'leri, Halikarnas Balıkçılarını yargılayanların da.

Bu gerekçeler, düşün ürünlerinin karşısına çıkan yasakçıların bulunduğu tarihsel çöplüğü oluşturuyor şimdi.

•

"Tek parti" dönemi söz konusu olunca

Kimi yazarların geçmişi değerlendirme ölçütlerine baktıkça şaşırmamak olası değil.

Toplumsal olgular yok onlar için.

Yönetime egemen olan kişiler var.

Söz konusu "Tek Parti" dönemi midir? Kalıplaşmış yargıların dışına çıkmamaya özen gösterirler. Tarihsel maddeci yöntemden geçtik, idealist tarih anlayışının istediği nesnellikten bile yoksun olduklarından, gizli sansürün daniskası başlıca hünerleri arasındadır.

Susarak, yok sayarak silmeye çalışırlar.

Tarihçidirler. Sinop sürgününden önceki evresinde Mustafa Suphi'nin ülkede ilk kez, toplumbilim (ilm-i içtimai) alanındaki çalışmalarını görmezlikten gelen onlardır.

Aydınlık dergisinde, Ziya Gökalp'in Türkçülük anlayışını eleştiren Dr. Şefik Hüsnü'nün adını bir kez olsun anmamışlar, "bu adam da şu görüşleri ileri sürmüştür.." diyecek nesnelliği gösterememişlerdir.

Anı yazarıdırlar. Sait Faik' ler, Cahit Sıtkı'lar, Orhan Kemal'ler dillerinden düşmez. Ama söz, Sait'in 1944'lerde "Medari Maişet Motoru" kitabından ötürü 142. maddeye uğradığını yazmaya gelince bellekleri anımsama gücünü yitirir.

Araştırmacıdırlar. Reşat Fuad ve arkadaşlarının çıkardığı Yeni Edebiyat; Behice Boran ve arkadaşlarının çıkardığı Yurt ve Dünya, Adımlar; Rıfat Ilgaz - Ömer Faruk Toprak ve arkadaşlarının çıkardığı Yürüyüş; Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin çıkardığı Yığın dergilerinin "esamesi" bile okunmaz yazılarında.

Humanisttirler. Nazım Hikmet'in cezaevinde ömrünü tüketmesi, Sabahattin Ali'nin öldürülmesi, Ruhi Su'nun dinleyicisinden koparılması, H.İ. Dinamö nun, A.Kadir'in, Lütfi Erişçi'nin, Kemal Sülker'in sürgünleri; Mehmet Kemal'lerin, Talip Apaydın'ların, Başaran' ların sürgün alaylarındaki çileleri yıllarca yıllarca yıllarca duyarlılıklarında birşey yaratmamıştır.

Söz konusu "tek parti' dönemiyse, kaygıları, özenleri, yöntemleri de tektir.

Kalıplaşmış yargıların dışına çıkmamak.

•

Ceyhun Atuf Kansu'nun bir yıldır yeni şiiri yok

Ceyhun Atuf Kansu, 17 Mart 1978'de, elli dokuzunca yaşında öldü. Yaşamının değişik evrelerinde kişiliği, dünya görüşü büyük değişiklikler göstermeyen bir ozandı Ceyhun Atuf. İlk gençliği "Tek Parti" döneminde geçmişti. C.H.P. ve devlet yönetiminde "faşist" öğelerin köprübaşı tutmaya çalıştığı yıllardı o yıllar. Ceyhun'un ilk şiirlerini yayımladığı "Halkevleri Mecmuası" olarak çıkan "Ülkü" dergisinde bile faşist öğretiye yandaş kalemlerin yazıları görülüyordu.

Sevecenliği kendine özgü bir insancılık, ulusçuluğu "barış için savaş' ilkesine ters düşmeyen Ceyhun'un "milli edebiyat" akımının savaş çığırtkanlığına dönüştüğü II. Dünya Savaşı yıllarında çıkan ilk kitabı "Bir Çocuk Bahçesinde" (1941) adını taşır. Sevgidir yeşeren bu bahçede. İçtenliktir. Kansız, silahsız bir dünya özlemidir.

Şiirinin yapısal özellikleri düzeyini buldukça bilgeliği gün yüzüne çıkar Ceyhun'un. Sesi, yüzyılların kaynağından, halkın sesinden, alacağını almış, yeni bileşimlere ulaşmıştır çünkü. Dünya görüşünü şiirinin özsuyu durumuna getiren ozanlar soyundandır o.

Bana, gitgide kapitalist ilişkilerin egemen olduğu, edebiyat yaşamının değişik sorunlarına kafa tutma simgesi gibi görünen "Yusufçuk" dergisinde (sayı 3, mart 1979) Ceyhun'un bir yazı parçasını okudum. Diyor ki:

"Bilinçtir kavgada, direnmede en insancı, en işlek silahımız. Şiir bu silahın namlusunu bilinçaltıyla yağlar. İç yaşantımızın derin kökleriyle, kişiliğimizin ve yüreğimizin tarihiyle.

Bilinç, şiirle daha güzel, daha kolay işler. Bilincin kişiliğimizin birikimine gereksinmesi vardır. Ne biriktirdik? Bir direnmede, bir savaşta neyi harcayabiliriz? Bunu bilinçaltı bilir. Şiir bu birikimi taşır bilince. En işlek silah elimizdedir şimdi. Doğaya, ölüme, bozuk düzene ve emperyalizme karşı; Bilinç?"

Evet, bir yıldır yeni şiirinden yoksun kaldık Ceyhun'un. Ama kırk yıl boyunca yarattıkları bilincimizde yaşayacak.

SEÇİM YASASI ÜZERİNE SORUŞTURMA

İLHAMİ SOYSAL

Meclisteki Partilerarası Komisyonun seçim yasasında yapılacak değişiklikler konusunda anlaşabildikleri ve anlaşamadıkları noktaları hiç yadırgamadım.

Olabilecek olan buydu. Başkası olsa yadırgatıcı olurdu.

Ne bekliyorduk yani?

Sınıf lâfından ödleri patlayan, bilinçlenmeden, uyanıştan ve gençlikten öcü gibi korkan, bugün var olan saltanatlarının yarın ellerinden gideceği kuşkusunda olan "kitle partileri" ile onlara payandalık eden "tabansız" zuhurat partileri elbette ki gençlerin seçme ve seçilme hakkı elde etmesini istemeyeceklerdi. Elbette ki yaban ellerdeki vatandaşlarımızın seçimlerde oy kullanmasına olanak tanımayacaklardı. Elbette ki yıllar yılı birer güdülecek kaz sürüsü gibi gördükleri seçmenlerinin ayılmasından ve ayrılmasından kuşku duyacaklardı. Elbette ki bu partilerin liderleri, boruları bir süre daha ötsün diye, ön seçimlerden vaz geçmeyecek, hiç değilse bu ön seçim sınırlarının tüm partililere açık olması yollarını tıkayacaklardı.

Olağan bütün bunlar. Yadırgatıcı değil...

Haaa seçmen kütükleri şu zaman mı yazılsın bu zaman mı? Şöyle mi yazılsın böyle mi? Oy kullanmada seçmenin parmağı mı boyansın, suratı mı? Yoksa kıçına damga mı vurulsun? Sandık başında kafa kağıdı mı geçerli olsun yoksa gene seçmen kartları mı dağıtılsın? Sandık kurulları şöyle mi oluşsun böyle mi...

Böyle konularda, kolaylıkla anlaşır, sonuçlara ulaşabilirler şimdilerde Meclislerde oy ve söz hakkı olan partilerimiz.

Ama iş seçmen yaşının 18'e, seçilme yaşının 21'e inmesine, yurt dışındaki işçilerin ve vatandaşlarımızın da oy kullanmasına, ön seçim denen rezilliğin yok edilmesine veya düzeltilmesine, emekçi yığınlarının çıkarlarının sözcülüğünü yapacak sol partilerin seçimlerde karşılarına rakip olarak dikilmesine geldi mi kızılca kıyamet kopar. Anlaşamazlar...

Anlaşamayınca da vaadlerle vüslat bir başka bahara, bir başka seçim sonrasına kalır.

Gerçekte bu anlaşamamak konusu bile bir aldatmacadır. Sanki bunların gerçekleşmesini CHP çok istiyor da AP mi karşı çıkıyor. Yoksa CHP gibi AP de bunlar gerçekleşsin istiyor da MSP, MHP, DP ve CGP mi olmaz diyorlar? Bu tabanlı ve tabansız partilerin tümü bir portakalın dilimleri gibidirler. "Beşibiyerde" ler gibi birbirine benzerler. Hesapları hep küçük hesaplardır, oyunları da küçük oyunlar.

Bunlardan iktidarda hangisi varsa o, hep kendini hiç gitmeyecekmiş sanır. Herşeyi ona göre düzenler, sonra gider, kazdığı kuyuya kendisi düşer. Ama ders almaz. 1961 Kurucu Meclis döneminde Seçim Yasası hazırlanırken bu görüş kısırlığını CHP'lilerde ibretle izlemiştik. 1969 seçimleri öncesinde de AP'lilerde gördük. Bu yollar daha önceleri de denenmişti. 1946 seçim düzeni başkaydı, 1950'ninki başka, 1954 ve 57'ninki başka başka.. Oyunlar hep ufak hesaplar üzerine ve biz kazanacağız diye kurulmuştu.

Bu şimdi de böyle.

Yok falan şeyde anlaşamıyorlar da, filan şeyde görüş ayrılığı ortaya çıkıyor. Hayır öyle değil de böyle oluyor..

Lâf bunlar hep... Amaç açık. Halk şimdiye kadar kandırıldığı gibi, şimdi de, bundan böyle de kandırılmak istenecek. Gençler politikaya sokulmayacak, sol saf dışı edilecek, yurt dışındakiler avutulacak ve burda ağaların beylerin saltanatı sürecek...

Sorun politik demokratikleşme sorunudur

Seçim yasalarında değişiklikler yapmak üzere Partilerarası Özel Komisyon tarafından hazırlanan yasa teklifi, kamuoyunda yoğun bir biçimde tartışılıyor. YÜRÜYÜŞ, ülkemizde politik demokratikleşme sürecini geriye çevirmeye yönelik ciddi bir girişim niteliğini taşıyan bu yasa tasarısı hakkında, elinizdeki sayıdan itibaren bir soruşturma başlatıyor. Siyaset bilimcilerinin, konuyla ilgili uzmanların, gazeteci ve yazarların konuyla ilgili görüşlerine başvuracağımız soruşturmanın, bu anti-demokratik girişime karşı ilerici güçlerin ortak sesinin yükselmesine katkıda bulunacağına inanıyoruz.

Yeni hazırlanan seçim yasası tasarısının anti-demokratik niteliği çok çeşitli yönlerden bakılarak ortaya konabilir. Ne var ki temel sorun, seçim yasalarında böylesi bir değişiklik yapılarak ülkemizin politik yaşamında hangi koşulların egemen kılınmak istendiğidir. Daha da önemlisi, bugünkü değişikliklerden sonra ortaya çıkacak seçim yasası, Türkiye'de politik yaşamı biçimlendiren diğer yasal düzenlemelerle birlikte düşünülmemelidir. Seçim yasasının, Türkiye'de demokratik hak ve özgürlüklere, özellikle politik düşünce ve örgütlenme özgürlüklerine ağır kısıtlamalar getiren diğer yasa hükümleriyle birlikte işlev gördüğü unutulmamalıdır.

Bu açıdan bakıldığında, yeni seçim yasası hazırlığı, Türkiye'de onyıllardır politik yaşamı, geniş kitlelerin, demokratik güçlerin etkinliğine kapalı tutmaya, parlamento dışındaki kitlesel demokratik toplumsal muhalefetin parlamento düzeyindeki mücadeleyle bütünleşmesini önlemeye yönelik uygulamanın bir devamından ve pekiştirilmesinden ibarettir. Dolayısıyla yeni yasa hazırlığının anti-demokratik niteliğine karşı yükselecek tepkilerin, ülkemizde politik demokratikleşmenin önündeki sınırlamaların kaldırılması mücadelesiyle birleştirilmesi zorunludur.

Türkiye'de seçimleri sınıf mücadelesinin bir alanı olmaktan çıkararak burjuva politikacılarının bir yarışma pisti halinde tutmaya yönelik yeni girişimler de demokratik güçlerin, kitlelerin gücü önünde etkisiz kalmaya mahkumdur.

ORHAN APAYDIN

Siyasal partilerin seçimlere katılma haklarını parlamento dışında bulunanlar aleyhine kısıtlamaya yönelik değişikliklerini herşeyden önce iktidar ve muhalefeti oluşturan bugünkü egemen güçler açısından demokrasi anlayışında önemli bir gerileme olarak niteleriz. Bugün yürürlükte olan seçim yasası, özünde demokratik ilkelere ters bir sistem kurmuştur. Bu sisteme göre, yasalara uygun olarak kurulmuş ve genel kongrelerini yaparak içe dönük demokratik mekanizmayı işleten siyasi partilerin seçimlere katılmaları bakımından sınırlamalar getirmiştir. Yürürlükteki yasa hükmüne göre, bir siyasal partinin seçime katılabilmesi için en az 15 ilde il ve ilçe örgütlerini kurmak, bu örgütlenmeyi seçimden en az altı ay önce gerçekleştirmek veya parlamentoda gruba sahip olmak koşulu öngörülmektedir.

Anayasamızın 56. maddesinde yer alan siyasal partilerin serbestçe faaliyette bulunabilme haklarına eşitlik ilkesine ve seçme ve seçilme haklarına aykırı olan sistemin şimdi daha da ağırlaştırılması konusunda parlamentoda temsil edilen Siyasal Partilerin serbestçe faaliyette bulunabilmek haklarına eşitlik ilkesine ve seçme ve seçilme haklarına aykırı olan sistemin şimdi daha da ağırlaştırılması konusunda parlamentoda temsil edilen Siyasal partilerin anlaştıkları bildiriliyor. Bu anlaşmaya göre seçime katılabilmek için mevcut illerin en az üçte birinde yani 23 ilde örgütlenme koşulu getirilmektedir. Bunun yanında grup oluşturma yerine en az 1 üye ile temsil edilme yeterli görülmektedir. Bu değişiklikle düşünülen amaç nedir? Bu sorunun yanıtı açıktır. Bugün parlamentoda temsil edilmeyen sol partiler daha doğrusu işçi sınıfının çıkarlarını ve dünya görüşünü savunanların seçime katılmalarını önlemek istenmektedir. Gerçekten bugünkü ortamda yasal ve yasadışı baskılarla birlikte parasal nedenlerle sol partilerin 23 il ve ilçe kademelerine inerek örgütlenmeleri olanaksız gibidir.

Grup kurma koşulunun kaldırılması ile sağcı partilerin ayrıcalıkları arttırılmakta, parlamentoda bir temsilci edinebilen bir sağcı örgüt isterse bir ilde örgütü olsun seçimlere katılma hakkını elde etmiş olmaktadır. Güdülen amaç demokrasiye ters olduğu kadar yapılması düşünülen değişiklik Anayasaya da aykırı düşmektedir.

Şöyle ki,

a- Anayasanın 56. maddesi tüm siyasi partilerin serbestçe faaliyette bulunmak, bunun için de başta gelen faaliyeti oluşturan seçime katılma hakkını tanımaktadır. 23 ilde örgütlenmiyen partiyi bu haktan yoksun bırakmak Anayasanın sözünü ettiğimiz bu maddesine açıkça aykırıdır.

b- Yapılması düşünülen değişiklik, yurttaşın istediği partiye oy verme hakkını kısıtladığından Anayasanın genel oy ilkelerine de aykırı düşmektedir.

c- Yapılması düşünülen değişiklik, Anayasanın 12. maddesindeki eşitlik ilkesine de aykırıdır.

Seçim yasasında yapılması düşünülen değişikliğin karşısında yer almak demokrasiden yana her kişi ve kuruluş için kaçınılmaz bir görev oluşturur. Bu savaşım elbette verilecektir.

Prof. AYDIN AYBAY

Seçmen yaşının 18'e indirilmesi kanımca hukuksal bir zorunluluktur. Seçim yasalarında siyasal katılımın en önemli aracı olan seçme hakkının genel rüşt yaşından daha yüksek bir yaşa bağlanmış olması yanlış bir düzenlemedir. Siyasal olgunluğun her türlü işlemi yapma, kendi yaşamını kendi irade ve kararı ile düzenleme olgunluğundan ancak bir kaç yıl sonra oluşabileceğini kabul etmek için hiç bir ciddi gerekçe yoktur. Bu bakımdan seçmen yaşını da, hukuk düzenimizce genel olgunluk yaşı olarak kabul edilen 18 yaş olarak belirlemek zorunludur.

Yabancı ülkelerde yaşayan ve Türkiye ile ilgi ve ilişkilerini kesmemiş olan yurttaşlarımızın, ülkenin kaderine etkili olan seçim süreci içinde pay sahibi olmaları kadar doğal bir şey olamaz. Buna ülkede kimsenin karşı çıkacağını sanmıyorum. Gözlemlerime göre bu konuda karşılaşılan sorun sözkonusu katılımın tekniğini belirleme sorunudur. Bazı güçlükler de olsa bu sorunun rasyonel bir takım yöntemlerle çözülebileceğine inanıyorum. Bu teknik derhal bulunmalı ve 1 milyon Türk yurttaşını en önemli haklarından biri olan seçme hakkından yoksun bırakan olumsuz durum en kısa sürede ortadan kaldırılmalıdır.

Y. Prof. Dr. CEM ÇAKMAK

Partilerarası komisyonun seçim yasasında öngördüğü değişiklikler çeşitli açılardan eleştirilere konu olacaktır.

1) Seçim yasasında öngörülen değişikliklerden en çok dikkat çekeni, bir siyasal partinin seçime katılabilmesi için, seçim çevrelerinin üçte birinde tam olarak örgütlenmiş olması koşuludur. Ancak bir partinin, parlamentoda bir önceki seçimde kendi listesinden seçilmiş bir tek üyesi dahi olsa, o parti bu koşula bağlı olmaksızın seçime katılabilecektir. Seçimlere katılma koşulu ile ilgili bu öneriyle, parlamento dışındaki partilerin meclislere girme olanağı son derece sınırlandırılmıştır. Henüz parlamentoya girememiş partilerin büyük bir bölümü sol ve sosyalist partiler olduğundan, yasadaki bu koşul hem antidemokratiktir, hem de Anayasamızdaki eşitlik ilkesine ters düşmektedir. Kendi solundaki partilerin seçimlere katılmasını güçleştirmek, Türk siyasal hayatını kurulu düzenin partilerine bağlamak demektir.

2) Partilerarası komisyon, seçim öncesinde, TV ve radyodan siyasal partilerin eşit biçimde yararlanacaklarını öngörmüştür. Bununla birlikte, burada da eşitlik ilkesini zedeleyici eğilimlerin, örneğin, bir önceki seçimde alınan oy oranlarına göre parti temsilcilerinin konuşma süreleri açısından farklılaştırma yapılması gibi eğilimlerin CHP kanadınca ileri sürüldüğü görülmektedir. Böylesi bir tutumun da, gene kurulu düzenin partilerine açık ayrıcalıklar getireceği kuşkusuzdur.

3) Seçmen yaşının 18'e indirilmesi konusunun öneride yer almamış olması, bir kötü niyetin sonucu değilse, kuşkusuz büyük bir yanlıştır. Hele muhalefette iken, sorunu bir ilke ve demokratiklik sorunu olarak savunan bir partinin şimdi öne sürdüğü gerekçeleri akılcı, hele ilerici saymanın mümkün olamıyacağı açıktır. Türkiye genç bir ülkedir. Halkının büyük çoğunluğunu yaşı yirmiden aşağı olanlar oluşturuyor. Bu gençlere, seçim alanlarında, bu konuda, söz ve güvence verilmiştir. Şimdi sorunun anlamsız gerekçelerle atlatılması büyük bir yanılgıdır.

4) Aynı şekilde, yabancı ülkelerdeki yurttaşlarımızın oy kullanabilmelerine ilişkin söz ve vaadlerin seçim alanlarında kaldığı anlaşılıyor. Komisyonun hazırladığı öneride bu konuda da çeşitli gerekçeler sayılarak, yurtdışındaki Türklerin oy kullanması engellenmiştir.

Bütün bunlar, Türkiye'de sağın işine gelecek önerilerdir. Kendisini sosyal demokrat ya da demokratik sol diye niteleyen bir partinin bu önerilere arka çıkması anlaşılır bir olgu değildir. Zira bu nitelikte bir parti, ancak kendi solundaki güçlerle işbirliği yaptığı zaman ileriye yönelik bir parti olma özelliğini taşır.